

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
І СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА КІБЕРСПОРТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю: 017 – Фізична культура і спорт
освітньою програмою: «Кіберспорт (esports)»

на тему:
**«ФОРМУВАННЯ І ПРОСУВАННЯ БРЕНДУ
КІБЕРСПОРТИВНОГО КЛУБУ»**

Здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Попик Владислав Дмитрович
Науковий керівник: Кургузенкова Л.А., к.е.н, доцент
Рецензент: Алілуйко С.М, к.п.н., ст.н.с.

Рекомендовано до захисту на засіданні кафедри
(протокол № 6 від 22.11. 2024 р.)
Завідувач кафедри: Яковенко О.О., проф., д.н. ф.в.с

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БРЕНДИНГУ В КІБЕРСПОРТІ.....	6
1.1. Понятійна база теорії брендингу.....	6
1.2. Складові бренду.....	11
1.3. Історія розвитку брендингу в кіберспорті.....	15
1.4. Особливості брендингу в кіберспорті.....	18
1.4.1. Визначення понять кіберспортивний клуб, кіберспортивна організація та кіберспортивна команда.....	18
1.4.2. Брендинг кіберспортивних клубів.....	20
1.4.3. Внутрішньоігровий брендинг у кіберспорті.....	27
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	32
2.1 Методи дослідження.....	32
2.2. Організація дослідження.....	34
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ТА ПРОСУВАННЯ КІБЕРСПОРТИВНИХ БРЕНДІВ.....	36
3.1. Порівняльна характеристика успішних кіберспортивних клубів Team Liquid, Cloud9, FaZe Clan.....	36
3.2. Дослідження візуальної ідентифікації досліджуваних кіберспортивних брендів.....	40
3.3. Оцінка бренд-стратегій досліджуваних кіберспортивних організацій....	44
3.4. Рекомендації щодо застосування сучасних інструментів просування бренду кіберспортивного клубу.....	55
3.4.1. Інтеграція блокчейн-технологій та NFT.....	55
3.4.2. Створення власної платформи для стрімінгу.....	61
3.4.3. Співпраця з метавсесвітами.....	63
3.4.4. Використання AI для покращення персоналізації.....	66
Висновки до розділу 3.....	68

ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Кіберспорт стрімко розвивається та набуває все більшої популярності у світі, залучаючи мільйони глядачів і значні інвестиції. У зв'язку з цим виникає необхідність вивчення процесу брендингу у кіберспорті, який є важливим інструментом для створення позитивного іміджу, підтримання популярності команд та залучення фанатів. Брендинг у цій галузі дозволяє не лише відрізнити кіберспортивні клуби та організації один від одного, але й формує унікальну візуальну та ідеологічну ідентичність, яка може сприяти тривалому успіху у спортивній індустрії.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розробки інноваційних підходів до створення та просування кіберспортивних брендів в умовах стрімкої конкуренції на глобальному ринку. Незважаючи на великий інтерес до кіберспорту, наукова база з брендингу у цій сфері залишається обмеженою. Це вимагає поглибленого дослідження складових брендингу, таких як візуальна ідентифікація, внутрішньоігровий контент і комунікаційні стратегії, для успішного розвитку кіберспортивних команд і організацій.

Проблематика, яка розглядається у дослідженні, зосереджується на вивченні ефективних стратегій формування і просування кіберспортивного бренду. Зокрема, у роботі аналізуються особливості брендуння кіберспортивних клубів та організацій, досліджується роль візуальної ідентифікації та внутрішньоігрового контенту, а також оцінюється, як новітні технології, такі як блокчейн, метавсесвіти і штучний інтелект, можуть покращити процес створення і підтримки бренду.

Метою дослідження є визначення особливостей брендингу у кіберспорті та розробка рекомендацій щодо застосування сучасних інструментів для його ефективного просування.

Об'єктом дослідження є брендинг у кіберспортивних організаціях та клубах.

Предметом дослідження є методи та стратегії формування і просування кіберспортивних брендів.

Практичні рекомендації з удосконалення брендингу. На основі отриманих даних було розроблено рекомендації для кіберспортивних організацій щодо посилення їхніх бренд-стратегій. Вони включають використання блокчейн-технологій і NFT для підвищення взаємодії з фанатами, створення власних платформ для стрімінгу контенту, співпрацю з метавсесвітами та застосування штучного інтелекту для персоналізації контенту. Ці методи сприяють інноваційному підходу до залучення і утримання аудиторії, збільшенню прибутковості та формуванню глибоких зв'язків з прихильниками.

Теоретична значимість роботи полягає у формуванні наукового підґрунтя для подальшого дослідження брендингу у кіберспорті. Результати роботи можуть стати основою для майбутніх досліджень у сфері кіберспортивного маркетингу та брендування, а також для вивчення впливу нових технологій на процес створення брендів.

Практична значимість роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для підвищення ефективності брендингу кіберспортивних команд і організацій. Рекомендації, розроблені в рамках цього дослідження, можуть бути корисними для фахівців з маркетингу, які працюють у кіберспортивній сфері, для покращення стратегії брендування і залучення нової аудиторії.

Структура кваліфікаційної магістерської роботи. Робота викладена на 74 сторінках, складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел на 52 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БРЕНДИНГУ В КІБЕРСПОРТІ

1.1. Понятійна база теорії брендингу

Побудова успішного бізнесу в умовах сучасного конкурентного ринку — це процес, який виходить далеко за межі простої пропозиції якісних продуктів або послуг. Важливо створити та підтримувати унікальний і переконливий бренд, що вирізнятиметься серед конкурентів і формуватиме зв'язок із споживачами. Теорія бренду — це своєрідна дорожня карта, яка допомагає компаніям формувати цілісне уявлення про власний характер, цінності та репутацію [12].

Ця теоретична база дозволяє компанії керувати тим, як її продукти та послуги сприймаються на ринку. Сильний бренд створює емоційний зв'язок із споживачами, оскільки він асоціюється не тільки з якістю, а й з принципами, які важливі для споживача. Наприклад, бренди, що виступають за сталість та екологічну відповідальність, можуть резонувати зі споживачами, які шукають екологічно чисті продукти та послуги.

Сильний бренд також сприяє споживчій лояльності, формуючи групу постійних клієнтів, що віддають перевагу цьому бренду над іншими. Лояльні клієнти — це не лише повторні покупки, але й безкоштовна реклама у вигляді рекомендацій, відгуків і соціальних згадок. Бренд, який уособлює певні цінності та вирізняється чітко визначеним характером, має більше шансів стати впізнаваним і бажаним, навіть у перенасиченому ринку.

Дослідженням встановлено, що брендинг почав розвиватися від товарів масового споживання і досягнув того рівня, що може проникати в усі аспекти суспільного та економічного життя. Бренд необхідно розуміти як сутність, що еволюціонує [16, с. 89].

Еволюція брендингу має цікаву історію, яка почалася ще у другій половині XIX століття. Відтоді й до сьогодні бренд — це більше ніж просто

назва чи логотип, це вже ціла ідеологія та спосіб мислення . І все ж, на початку цей процес був набагато простішим [6]. Перший етап брендингу називають ресурсним, і тривав він приблизно з 1860 до 1914 року (див. табл. 1.1). У той час основна боротьба за прибуток велася завдяки доступу до сировини, що забезпечувало підприємствам монополію та значну конкурентну перевагу. Від наявності корисних копалин, лісових ресурсів, бавовни й інших матеріалів значною мірою залежала доля бізнесу.

Таблиця 1.1

Еволюція теорії брендингу

Етап	Роки	Основні характеристики	Ключові фактори та події
Ресурсний	1860-1914	Доступ до ресурсів як основа бізнес-успіху.	Доступ до сировини створював монопольну перевагу. Розвиток виробництва та транспорту.
Товарний	1915-1929	Фокус на зниженні виробничих витрат і якості.	Домінування торгових марок масового попиту. Поліпшення маркетингу, низька координація у сфері маркетингу.
Технократичний	1930-1945	Максимізація обсягу продукції при мінімальних витратах.	Економічні труднощі, Велика депресія. Вимоги споживачів до реклами і зниження попиту.
Маркетинговий	1946-1985	Орієнтація на потреби ринку, поява теорії маркетингу.	Зростання попиту на торгові марки, впровадження систем управління брендами.
Брендовий	1986-до сьогодні	Сприйняття товару через бренд і репутацію.	PR-технології, формування суспільно-психологічної атмосфери, брендинг як комплексний процес.

Джерело: розроблено автором

Цей період збігся з бурхливим розвитком виробництва після громадянської війни в США, що, своєю чергою, породило потужний споживчий попит. Виробничі процеси вдосконалювалися, що дозволило збільшити обсяги виробництва, а упаковка товарів стала краще відповідати споживчим очікуванням, залишаючись при цьому відносно дешевою. Коли зростало населення, розширювався і ринок, що робило нові продукти доступнішими для людей.

Розвиток транспорту та зв'язку тоді також відіграв значну роль. Нові логістичні шляхи зробили товари ближчими до споживачів, адже доставка стала швидшою і менш витратною.

На другому етапі історії брендингу, що тривав з 1915 до 1929 року, брендинг набув «товарного» характеру [32]. У цей період акцент був на підвищенні корисності товарів та зменшенні витрат на виробництво, що дозволило знизити ціни й збільшити доступність продуктів. Це сприяло домінуванню великих торгових марок, які поступово захопили національні ринки. Також почали вдосконалюватися маркетингові стратегії, хоча координація була ще на досить низькому рівні, і всі етапи маркетингу виконувалися різними відділами без централізованого управління.

Третій етап, що охоплює 1930-1945 роки, відомий як «технократичний». Через уповільнення економічного зростання та появу глобальної економічної кризи Великої депресії, бренди зіштовхнулися з важкими умовами [38]. Споживачі стали більш уважно ставитися до витрат, що призвело до зростання конкуренції і потреби забезпечити максимальний випуск продукції за мінімальних витрат. На тлі зниження купівельної спроможності споживачі вимагали більш чесної та відповідальної реклами, оскільки почалися перші звинувачення у маніпуляціях реклами на свідомість споживачів.

Четвертий етап брендингу — «маркетинговий», який тривав з 1946 по 1985 рік, — знаменує початок нового підходу до ринків. Брендинг стає більш організованим і систематизованим. Головним принципом стає розробка товарів, які не просто виробляються, а мають великий потенціал для продажу. Це і стало основою для розвитку класичної маркетингової теорії, яка почала використовуватися для впливу на попит. Зростання рівня життя, поява середнього класу та розвиток культури споживання дали брендам нові можливості для залучення покупців. У цей період багато компаній зосередилися на створенні чіткої ідентичності своїх торгових марок, щоб досягти стійкого розпізнавання та довіри.

Кінець 80-х рр. і до сьогодні – брендний етап. Споживач став розбірливий, почав реагувати не стільки на товар, його ціну та якість, скільки на його марку, імідж фірми, її репутацію, аж до репутації її перших осіб. Ця ситуація суттєво змінює і бізнес, і маркетинг, коли виробники не стільки вивчають попит, скільки своїми руками його створюють. На перший план вийшли технології public relations (PR) та формування й просування ефективних брендів (брендинг). Public relations з англійської мови перекладається як «зв'язки з громадськістю» або «суспільні відносини». Public relations це широка діяльність, що включає комплекс заходів щодо створення сприятливої суспільно-психологічної атмосфери для товару і/або фірми серед споживачів, ділових партнерів і конкурентів, адміністративних органів, населення в цілому [2]. Поступово протягом часу поняття бренд почало трансформуватися в маркетингову концепцію, яка отримала назву брендинг. Брендинг взаємопов'язаний процес створення стабільного й авторитетного бренду, що забезпечується відповідними ресурсами конкурентних переваг і маркетингових інновацій [12].

Аналіз різних наукових джерел показав, що бренд — це термін, який тісно пов'язаний із іміджем і репутацією продукту чи місця, оскільки він «включає ідею спостережуваної репутації, цінування репутації та управління репутацією». У найпростішому вигляді бренд — це «продукт, послуга чи організація, що розглядаються в поєднанні з її назвою, її ідентичністю та репутацією». Як «система трансляції довіри», **брендинг** – це процес просування вибраних зображень з метою створення сприятливої репутації. Брендинг відіграє важливу роль у більшості сфер життя, включаючи «політичну, соціальну та культурну, офіційну та неофіційну, приватну та державну».

У бізнесі термін бренд відноситься до концепції, символу або ідеалу, який представляє компанію, її продукти або послуги. Корпоративний бренд може втілювати місію, просувати імідж, передавати повідомлення або іншим

чином зображати організацію за допомогою визначеного набору характеристик.

Отже, за своєю суттю бренд — це обіцянка клієнтам. Він охоплює місію, цінності, особистість компанії та повідомляє, чого клієнти можуть очікувати від продуктів або послуг конкретної компанії. Це виділяє компанію серед конкурентів, викликаючи довіру та лояльність серед споживачів.

Як стверджують різні вчені, процвітання та прогрес компанії можна забезпечити лише шляхом створення та підтримки позитивного іміджу бренду. Іншим, які не хочуть або не можуть створити конкурентоспроможний бренд, буде все важче завоювати свою частку світових споживачів, капіталу, інвестицій, талантів, культурного обміну, поваги та уваги.

Як показали результати дослідження, традиційні підходи до брендингу зосереджувалися на позиціюванні - створенні унікальної пропозиції для споживача, що відрізняє бренд від конкурентів. Однак, сучасні дослідження вказують на те, що важливіше створювати цілісний досвід взаємодії зі споживачем. Таким чином, новими тенденціями в брендингу є:

- Емоційний зв'язок - сучасні споживачі шукають не просто продукт, а емоційний досвід. Тому бренди мають створювати емоційний зв'язок зі своїми клієнтами, викликаючи позитивні почуття і відгуки.

- Спільність і взаємодія - важливо будувати спільність зі своїми клієнтами і заохочувати їх взаємодію з брендом. Це можна зробити через соціальні мережі, форуми, конкурси і інші акції.

- Цінності і автентичність - сучасні споживачі цінують бренди, що відповідають їхнім цінностям і відображають свою автентичність. Важливо бути чесним і прозорим у комунікації, щоб завоювати довір'я клієнтів.

- Цифрова трансформація - брендинг в цифровому середовищі вимагає спеціальних підходів і інструментів. Використання цифрових каналів комунікації, аналітики і штучного інтелекту допомагає краще розуміти споживачів і створювати персоналізований досвід.

1.2. Складові бренду

За теорією бренду, успішний бренд формують три важливі складові: ідентичність бренду, позиціонування бренду, капітал бренду (рис.1.1).

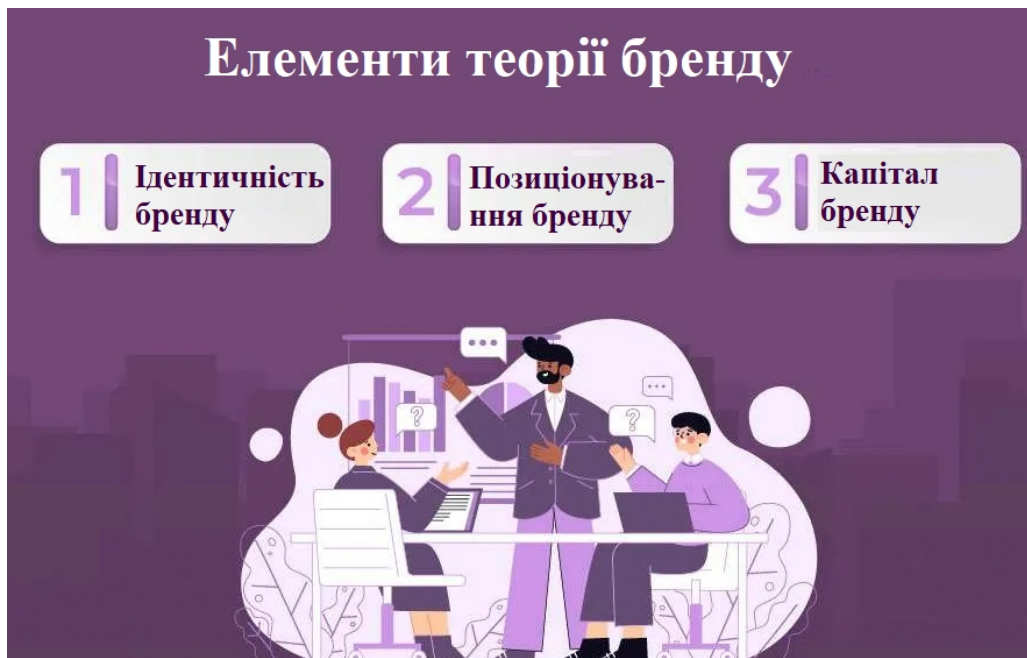

Рис.1.1. Елементи теорії бренду

Ідентичність бренду відображає сприйнятий образ компанії в суспільстві, охоплюючи всі елементи, які асоціюються з ним: від назви, логотипу, слогану до емоцій, які викликає бренд. Це цілісна концепція, що має бути узгодженою у всіх каналах комунікації, підкреслюючи унікальні характеристики і ціннісну пропозицію компанії.

Позиціонування бренду означає стратегічне «закріплення» бренду в свідомості споживачів. Воно визначає, чим бренд виділяється на тлі конкурентів і чому споживачам варто обирати саме його. Ефективне позиціонування транслює унікальні переваги і якості конкретного товару або послуги, що допомагає завоювати лояльність споживачів.

Капітал бренду стосується вартості, яку бренд набуває через позитивне сприйняття споживачів. Високий капітал свідчить про те, що бренд викликає позитивні асоціації і користується перевагами серед інших. Побудова капіталу

бренду потребує постійного дотримання обіцянок, які дає бренд, та забезпечення приємного досвіду для клієнтів.

Сучасні компанії, прагнучи залишатися конкурентоспроможними, часто вирішують питання щодо оновлення бренду чи повного ребрендингу. Розуміння різниці між цими підходами може бути ключем до повного розкриття потенціалу бренду.

В цілому брендинг — це процес створення унікальної ідентичності для бізнесу або продукту, яка резонує з цільовою аудиторією. Він охоплює візуальні елементи (логотип, колірну палітру, шрифти) і повідомлення бренду, його тон і позиціонування на ринку. Ефективна стратегія брендингу допомагає компанії виділитися на ринку і побудувати тривалі відносини з клієнтами.

Елементи бренду — це всі матеріальні аспекти, з якими взаємодіють споживачі. Вони забезпечують впізнаваність і створюють міцну основу для ідентичності бренду.

Ключові складові ідентичності бренду представлені на рис.1.2.

Рис.1.2. Ключові складові ідентичності бренду

Назва бренду є одним із найважливіших елементів його ідентичності, адже вона зазвичай є першим, що споживач дізнається про бренд. Це основа для створення сильної ідентичності, яка відображає сутність і цінності

компанії. Щоб назва бренду була ефективною, вона має бути яскравою, легко запам'ятовуватися і мати відгук у цільовій аудиторії, водночас втілюючи бачення компанії.

Логотипи та символи служать візуальним представленням бренду, забезпечуючи миттєве розпізнавання та відображення його особистості й цінностей. Добре продуманий логотип, як правило, стає візуальною асоціацією бренду, забезпечуючи міцний зв'язок між образом і сутністю бренду. Символи можуть доповнювати логотип, формуючи єдину і цілісну візуальну ідентичність.

Слогани діють як короткі, запам'ятовувані фрази, що передають філософію бренду або його ціннісні пропозиції. Слогани можуть швидко доносити місію бренду до аудиторії, встановлюючи емоційний зв'язок та зміцнюючи впізнаваність і лояльність до бренду.

Кольори, обрані для бренду, відіграють ключову роль у формуванні емоційних асоціацій. Наприклад, певні кольори можуть створювати у споживачів відчуття довіри, енергії або стабільності. Постійне використання фірмових кольорів створює візуальну узгодженість, що посилює впізнаваність бренду на різних платформах.

Типографіка та вибір шрифтів також сприяють формуванню унікальної ідентичності бренду. Типографіка є візуальним голосом бренду, який може відображати його характер — від професійного і серйозного до веселого чи креативного. Узгодженість у використанні шрифтів допомагає створити цілісний і послідовний імідж бренду на різних комунікаційних матеріалах.

Крім основних компонентів, візуальні та естетичні елементи бренду ще більше поглиблюють зв'язок між брендом і його аудиторією. Ось огляд деяких ключових аспектів:

Візуальні та емоційні елементи брендингу є потужними інструментами, що можуть ефективно передавати індивідуальність і цінності бренду, підвищуючи його впізнаваність і створюючи глибокий зв'язок з аудиторією.

1. **Образи та стиль фотографії** в маркетингових матеріалах створюють цілісне враження про бренд і підсилюють його індивідуальність. Використовуючи узгоджений стиль, тон і тематику, бренд може ефективно транслювати свою історію, формуючи довіру і надаючи споживачам підсвідомі сигнали про його цінності та характер. Правильно підібрані образи, іноді навіть сильніше за слова, формують емоційне сприйняття і допомагають у створенні впізнаваного стилю.
2. **Дизайн упаковки** — це перша точка фізичного контакту між споживачем і брендом. Він не тільки виконує практичну функцію, але й передає естетику, якість і цінності бренду. Успішний дизайн упаковки запам'ятовується, підвищує впізнаваність і може впливати на рішення про покупку, формуючи позитивне перше враження і асоціації з брендом.
3. **Веб-сайт і цифрова присутність** — це віртуальна «вітрина» бренду, яка дозволяє формувати його сприйняття в онлайні. Послідовний дизайн, легкий у використанні інтерфейс і узгоджене брендування на всіх цифрових платформах сприяють побудові довіри й зміцнюють цінності бренду. Веб-сайт, наприклад, може впливати на те, наскільки професійно або сучасно бренд сприймається аудиторією.
4. **Індивідуальність бренду** включає в себе людські риси, які приписують бренду, такі як доброзичливість, авантюризм або елегантність. Це допомагає споживачам на інтуїтивному рівні сприймати бренд як «особистість», з якою вони можуть взаємодіяти і будувати емоційний зв'язок.
5. **Емоційний зв'язок** формується через позитивний досвід взаємодії з брендом, що може створювати відданість та лояльність. Бренд, який не тільки виконує обіцянки, але й перевищує очікування, формує міцний зв'язок із своєю аудиторією, підсилюючи відданість.
6. **Сприйняття та очікування** аудиторії щодо бренду мають вирішальне значення для його успіху. Позитивне сприйняття та відповідність чи

перевищення очікувань ведуть до задоволеності і лояльності, що в свою чергу підвищує шанс на повторну покупку і рекомендації.

Таким чином, гармонійне поєднання візуальних та емоційних компонентів дозволяє бренду виділитися серед конкурентів і побудувати довготривалі стосунки зі споживачами.

Відповідальне управління брендом також включає юридичні та етичні міркування. Ці аспекти гарантують, що бренд діє в межах закону та дотримується моральних принципів:

Товарні знаки захищають такі елементи бренду, як логотипи, назви та гасла, гарантуючи, що інші не можуть використовувати їх на законних підставах. Закони про інтелектуальну власність допомагають захистити унікальні аспекти бренду, надаючи правовий захист, якщо інші намагаються скопіювати або використовувати їх не за призначенням.

Етичне використання елементів бренду передбачає підтримку чесності, цілісності та прозорості в усіх практиках брендингу. Оманливе або оманливе брендування може підірвати довіру та зашкодити репутації бренду. Дотримання етичних принципів у брендингу не тільки зміцнює довіру, але й позитивно впливає на загальний імідж і цінності компанії.

1.3. Історія розвитку брендингу в кіберспорті

Кіберспорт (e-sports) як вид професійної діяльності, що базується на змаганнях в комп'ютерних іграх, на сьогодні є одним із найбільш динамічно зростаючих секторів медіа та індустрії розваг. Згідно з дослідженнями Scholz (2019), обсяги аудиторії кіберспорту вже перевищили мільярд осіб і ця цифра продовжує зростати. В умовах швидкої цифрової трансформації, розвитку глобальних комунікацій та інтерактивних платформ, брендинг у кіберспорті набув особливої актуальності.

Зазначимо, що брендинг у кіберспорті зазнав значних змін з моменту виникнення цієї індустрії. Від простих змагань до великих турнірів з

мільйонними призами, брендинг став критично важливим елементом успіху в цій сфері. Сучасні дослідження підкреслюють, що бренди не лише рекламують свої продукти, а й формують культурні цінності та ідентичність кіберспільноти.

Розглянемо історичні аспекти становлення та розвитку брендингу в кіберспорті.

1. Ранні етапи

Кіберспорт почав формуватися в 1970-х роках, але справжній бум відбувся в 1990-х, коли з'явилися перші організовані змагання. На цьому етапі брендинг був простим і зазвичай обмежувався логотипами іменитих ігор, таких як Quake та StarCraft.

Таблиця 1.2

Основні етапи розвитку брендингу в кіберспорті

Рік	Подія	Опис
1997	Перший турнір Red Annihilation	Перший великий турнір з Quake, що зібрав гравців з усього світу.
2000	Заснування Major League Gaming	Перший організатор кіберспортивних змагань на професійному рівні.
2010	Витрати на брендинг перевищують \$1 млн	Поява перших великих спонсорів, які інвестували в команди та турніри.

2. Еволюція брендингу у 2010-х роках

У 2010-х роках кіберспорт почав привертати увагу великих брендів, які почали інвестувати в цю галузь. Команди стали професіоналізуватися, створюючи власні бренди з унікальними ідентичностями. Брендинг став основою для залучення спонсорів, що дало можливість командам та організаторам змагань залучати значні фінансові ресурси.

Таблиця 1.3

Вплив брендингу на спонсорство в кіберспорті

Рік	Команда/Організація	Спонсор	Сума інвестицій
2015	Team Liquid	Monster Energy	\$1,5 млн
2017	Cloud9	American Express	\$1,3 млн
2019	Fnatic	Logitech G	\$2,0 млн

3. Сучасний етап брендингу в кіберспорті

Сьогодні брендинг у кіберспорті розвивається завдяки новим технологіям та змінам у споживацьких звичках. Стратегії брендингу включають використання соціальних мереж, стрімінгових платформ та колаборацій з інфлюенсерами. Бренди також активно залучаються до формування спільнот навколо ігор, що підвищує їхню видимість і залученість.

Таблиця 1.4

Сучасні стратегії брендингу в кіберспорті

Стратегія	Опис
Соціальні мережі	Використання платформ для взаємодії з фанами.
Стрімінгові платформи	Залучення глядачів через прямі трансляції змагань.
Співпраця з інфлюенсерами	Колаборації з популярними стрімерами та гравцями

Отже, як показало дослідження, історія розвитку брендингу в кіберспорті показує, як ця індустрія трансформувалася з простих змагань у глобальний бізнес. Аналіз наукових праць попередників вказує на важливість маркетингових стратегій у формуванні брендів, які не лише залучають споживачів, а й створюють культурні цінності.

1.4. Особливості брендингу в кіберспорті

1.4.1. Визначення понять кіберспортивний клуб, кіберспортивна організація та кіберспортивна команда

Кіберспортивний клуб — це організація, яка займається управлінням командами в кіберспорті, фокусуючись на розвитку гравців, підготовці до професійних змагань і побудові власної впізнаваної ідентичності. Ці клуби мають на меті не тільки перемоги на турнірах, а й зміцнення позицій на ринку, що включає залучення спонсорів, інвесторів та фанатів. Бренд кіберспортивного клубу стає важливим фактором, який дозволяє залучати вболівальників і створювати спільноту навколо команди. Більшість таких клубів мають команди, що беруть участь у різних дисциплінах, таких як League of Legends, Dota 2, Counter-Strike: Global Offensive, Valorant, та інші популярні відеоігри. Клуби зазвичай мають значні ресурси, що дозволяє їм забезпечувати стабільність інфраструктури, фінансування і підтримку гравців.

Окрім ігрової діяльності, багато клубів вкладають у створення власних тренувальних центрів, штаб-квартир, а також у партнерські проекти, що розширюють їхній вплив у кіберспортивному середовищі. Такі клуби, як Team Liquid чи Fnatic, мають міцні зв'язки з індустрією і користуються підтримкою світових брендів. Це дозволяє їм не тільки активно розвивати команди, але й працювати над медіа-контентом, що приваблює нових фанатів та створює унікальний образ на ринку.

Кіберспортивна команда складається з гравців, які представляють клуб або виступають незалежно, змагаючись у певній дисципліні на турнірах. Команду зазвичай очолює менеджер і тренер, які координують її діяльність, розробляють стратегії і проводять аналіз ігор. Команда також може включати аналітиків і навіть психологів, які допомагають гравцям витримувати психологічні навантаження і досягати кращих результатів. Наприклад, Cloud9 LoL Team представляє кіберспортивний клуб Cloud9 на турнірах з League of Legends, тоді як FaZe Clan CS Team спеціалізується на змаганнях у Counter-

Strike: Global Offensive. Професійні команди ретельно підбирають гравців і часто мають специфічну тактику гри, що допомагає їм виділятися на фоні конкурентів.

Кіберспортивна організація охоплює значно більше, ніж просто клуб чи команду, поєднуючи в собі елементи управління, маркетингу, спонсорства, подій і контент-менеджменту. Це великий бізнес, що розширює діяльність поза межі кіберспорту, залучаючи медіа та інфлюенсерів, працюючи з брендами та інвесторами для забезпечення своєї присутності в індустрії. Наприклад, FaZe Clan не тільки має команди в різних іграх, а й є впливовим гравцем у медіапросторі, залучаючи аудиторію через соціальні мережі та створюючи контент, який підтримує образ бренду. T1, корейська кіберспортивна організація, є однією з найбільших в індустрії, маючи команди в різних дисциплінах і будучи лідером у своєму регіоні завдяки якісному контенту і сильній присутності в кіберспорті.

Таким чином, кіберспортивний клуб зосереджений на створенні команди та її підтримці, команда реалізує ігровий потенціал і досягає перемог на турнірах, тоді як організація управляє всіма аспектами діяльності та працює на розширення впливу у світі кіберспорту.

Порівняльна характеристика термінів: клуб, команда та організація у кіберспорті представлено в таблиці 1.4.

Науковці, такі як Namari & Sjöblom, відзначають, що розвиток кіберспорту значно вплинув на створення цих структур. Кіберспортивні організації відіграють ключову роль у процесі комерціалізації кіберспорту та просуванні брендів через спонсорство та інфлюенс-маркетинг. Крім того, дослідження Сміта показують, що взаємодія з фанатами через соціальні мережі є важливим фактором для кіберспортивних клубів та організацій, оскільки це допомагає залучати нову аудиторію та збільшувати впізнаваність бренду.

Таблиця 1.4

Порівняльна характеристика термінів: клуб, команда та організація
у кіберспорті

Параметр	Кіберспортивний клуб	Кіберспортивна команда	Кіберспортивна організація
Охоплення	Керує декількома командами	Спеціалізується на конкретній грі	Включає клуби, команди, медіа-активи
Приклади	Team Liquid, Fnatic	FaZe Clan, CS:GO, Cloud9, LoL	FaZe Clan, T1
Основна діяльність	Підготовка і менеджмент команд	Участь у турнірах	Широке управління всією інфраструктурою
Фінансування	Спонсорство, інвестори	Призові гроші, підтримка клубу	Спонсори, медіа, власні активи

1.4.2. Брендинг кіберспортивних клубів

Унікальність кіберспортивного брендингу полягає у специфічній аудиторії, використанні новітніх цифрових технологій та інноваційних платформ для залучення споживачів.

Дослідженням встановлено, що ключова відмінність брендингу у кіберспорті полягає у специфіці взаємодії зі споживачами. У порівнянні з традиційними видами спорту, кіберспорт оперує більш молодіжною та цифрово-грамотною аудиторією, яка активно використовує соціальні медіа, платформи для стрімінгу (Twitch, YouTube Gaming) та новітні комунікаційні технології. За даними Seo, вік основної аудиторії кіберспорту становить 18–34 роки, що впливає на стратегії брендів.

Розглянемо поглиблено особливості брендингу у кіберспорті.

1. Цифровий фокус

Одна з особливостей кіберспорту – використання цифрових платформ як основного каналу для поширення контенту та комунікації з аудиторією. За інформацією Namari & Sjöblom (2017), кіберспортивні організації та компанії-спонсори активно використовують цифрові канали, що дозволяє ефективно впливати на молодь, яка зацікавлена в інтерактивному контенті. Зокрема, соціальні медіа, стрімінгові платформи, та інтерактивні платформи з новими медіа-форматами забезпечують більшу гнучкість та можливості для взаємодії.

Таблиця 1.5

Основні цифрові канали для брендингу у кіберспорті

Канал	Особливості	Використання для брендингу
Соціальні мережі	Можливість безпосереднього спілкування з фанами та формування активних спільнот.	Формують емоційний зв'язок із фанами, залучають до життя команди, підтримують регулярні пости про події та досягнення.
Потокове відео	Трансляція ігрового процесу в реальному часі, висвітлення турнірів і тренувань.	Підвищує впізнаваність команди, дає змогу фанам стежити за гравцями в реальному часі, збільшує залученість аудиторії.
Електронна пошта	Канал персоналізованої комунікації з фанами та спонсорами.	Використовується для розсилки новин, інформації про ексклюзивні події, турніри, оновлення та персоналізованих акцій.
Блоги та вебсайти	Платформи для надання інформації, довготривалого контенту, історій команди та новин.	Допомагають створювати та підтримувати бренд, залучають нових фанів через публікації та інформаційний контент.
Мобільні додатки	Зручний доступ до новин, подій та ігор з мобільних пристроїв.	Підтримують постійний контакт з фанами, дозволяють швидко отримувати оновлення і брати участь у подіях та акціях клубу.
Онлайн-реклама	Можливість таргетування та збільшення видимості серед певних демографічних груп.	Залучає нову аудиторію, збільшує впізнаваність бренду серед користувачів різних платформ і сайтів.
Інфлюенсери та контент-креатори	Впливові особи з великою аудиторією в соціальних мережах, які мають довіру аудиторії.	Підвищують впізнаваність та довіру до бренду через співпрацю з популярними кіберспортсменами та інфлюенсерами.

Ця таблиця демонструє основні цифрові канали, які використовуються для брендингу у кіберспорті, Кожен канал має свої унікальні можливості для

взаємодії з аудиторією, формування брендової ідентичності та залучення нових фанів, а саме:

У світі брендингу кіберспорту цифрові канали відіграють ключову роль у формуванні сильної зв'язності з аудиторією та створенні брендової ідентичності. Ось розширене пояснення кожного з цих каналів:

Соціальні мережі — вони є основним інструментом для прямої комунікації з фанами та дозволяють брендам створювати активні онлайн-спільноти. Вони дають можливість не лише анонсувати турніри та події, але й взаємодіяти з фанами в реальному часі, що підвищує лояльність. Мережі, як Facebook, Twitter, Instagram, дозволяють швидко реагувати на події та зміни в кіберспортивному світі, пропонуючи постійне оновлення контенту.

Потокове відео стало основним інструментом для демонстрації ігрового процесу, що стало доступним завдяки платформам, таким як Twitch та YouTube. Відео дозволяють глядачам побачити гру в реальному часі, надаючи можливість коментувати, підтримувати команди та гравців. Це не тільки збільшує зацікавленість у грі, а й дає брендам можливість безпосередньо залучати нову аудиторію через візуальні трансляції.

Електронна пошта використовує персоналізовані повідомлення для підтримки зв'язку з постійними фанами. Це ефективний канал для інформування про новини клубу, спеціальні пропозиції або ексклюзивний контент. Через електронну пошту бренди можуть встановити глибші та інтимніші відносини з фанами, надаючи їм доступ до спеціальних акцій або заходів, чого не можна досягнути за допомогою загальних соціальних платформ.

Блоги та вебсайти є важливими джерелами для публікацій новин, аналітики та контенту, що сприяє залученню нових глядачів і розширенню бази фанів. Вебсайти, що створюють оригінальний контент (новини, інтерв'ю, аналітика), дозволяють фанатам зануритися у світ кіберспорту більш глибоко, а також служать платформами для розвитку брендової культури.

Мобільні додатки стають незамінними для зручного доступу до новин і подій, дозволяючи фанам бути в курсі останніх подій на ходу. Це дуже важливий канал для брендів, що прагнуть утримати свою аудиторію активною, адже мобільні додатки дозволяють не лише слідкувати за результатами матчів, а й взаємодіяти з контентом та отримувати персоналізовані сповіщення.

Онлайн-реклама дозволяє брендам точно таргетувати свою аудиторію за допомогою платних оголошень на різних платформах, що значно збільшує видимість бренду серед фанів кіберспорту. За допомогою налаштувань на платформах, таких як Google Ads або соціальні мережі, бренди можуть орієнтуватися на конкретні групи людей, що робить рекламу максимально ефективною.

Інфлюенсери та контент-креатори є ключовими агентами впливу в кіберспортивному середовищі. Завдяки своїй популярності та довірі з боку своїх підписників, інфлюенсери мають величезний потенціал для формування споживчих вподобань і підвищення впізнаваності брендів. Це є частиною культури кіберспорту, де зірки, що мають мільйони підписників, активно просувають бренди через прямі рекомендації, контент та партнерства. Взаємодія з такими особами забезпечує брендам прямий доступ до вірних фанів і потенційних споживачів.

Ці канали доповнюють один одного і є частиною ефективної стратегії брендингу, що допомагає створювати потужну, активно взаємодіючу аудиторію навколо брендів у кіберспорті.

Брендинг у кіберспорті має декілька ключових відмінностей від брендингу в інших секторах. Серед основних варто виділити наступні:

Високий рівень інтерактивності

Однією з головних характеристик кіберспортивного брендингу є інтерактивність. Якщо традиційні види спорту або інші розважальні сектори часто базуються на односторонній комунікації, кіберспорт є гіперінтерактивним. Аудиторія не лише споживає контент, але й активно бере

участь у його створенні. За Witkowski, глядачі можуть впливати на змагання через інтерактивні платформи, стрімінг і навіть у рамках ігрового процесу.

Культурна специфіка

Кіберспорт формує окрему субкультуру, яка включає в себе не тільки гравців, але і фанатів, коментаторів і контент-креаторів. Ця субкультура вирізняється своїми ідеалами та естетичними вподобаннями, що є унікальним для кіберспорту. За Newzoo, бренди, що взаємодіють із цією спільнотою, повинні розуміти її мову та коди поведінки. В той час, як у традиційному спорті більшість спонсорських контрактів зосереджено на спортивному спорядженні та технологіях, кіберспорт залучає бренди з індустрії моди, музики та ІТ.

Вплив на розвиток технологій

Кіберспорт також сприяє впровадженню новітніх технологій у процес брендингу. Зокрема, використання віртуальної та доповненої реальності для підвищення взаємодії з фанатами. За даними Cunningham et al., VR/AR-технології значно покращують досвід глядачів, дозволяючи відчувати присутність на заході навіть у віддаленому форматі. Це відрізняє кіберспортивний брендинг від інших секторів, де такі технології використовуються менше.

Таким чином ми можемо сформувані основні особливості брендингу у кіберспорті, які роблять його відмінним від брендингу у традиційних сферах. Високий рівень інтерактивності, фокус на цифрові платформи, активна роль інфлюенсерів та використання новітніх технологій формують унікальний підхід до просування брендів у кіберспорті. Традиційні бренди, які бажають успішно інтегруватися у сферу кіберспорту, повинні враховувати специфіку цієї аудиторії та розвивати інтерактивні стратегії комунікації.

Таблиця 1.6.

Порівняння брендингу у кіберспорті та традиційних видах спорту

Критерій	Кіберспорт	Традиційні види спорту
Аудиторія	Переважно молодь, технічно підкована аудиторія, активні користувачі соціальних мереж	Широка аудиторія, включає всі вікові групи, особливо фанатів спорту та сімейні глядачі
Цифрова присутність	Висока залежність від онлайн-платформ (Twitch, YouTube, соціальні мережі)	Присутність на ТБ, а також розвиток у соцмережах та онлайн
Спонсорство	Часто залучаються технологічні компанії, виробники обладнання та ігрових платформ	Традиційні спонсори: банки, автомобільні бренди, виробники спортивного спорядження
Медіа та трансляції	Онлайн-трансляції на платформах, зручних для інтерактивного перегляду	Трансляції через традиційне ТБ і стрімінгові сервіси
Формування ідентичності команд	Значний акцент на індивідуальність гравців та унікальну естетику команди	Традиційний акцент на командному дусі, історії клубу та спадщині команди
Фанатська взаємодія	Високий рівень інтерактивності через чати та стріми, індивідуальні стріми гравців	Інтерактивність через соціальні мережі, клубні події, фан-зони на стадіонах
Мерчандайзинг	Акцент на ексклюзивні онлайн-продукти, унікальний віртуальний мерч, цифрові товари (скіни, аватари)	Традиційний мерч: одяг, аксесуари з логотипами команд та гравців
Турніри та події	Онлайн-турніри, глобальні події можуть проводитися без фізичної присутності	Офлайн-змагання на стадіонах, з широкою аудиторією на місці

Продовж. табл. 1.6.

Критерій	Кіберспорт	Традиційні види спорту
Брендова лояльність	Швидкі зміни лояльності через динамічну природу кіберспорту, нові ігри та гравці	Стійка лояльність до бренду або клубу через історію та традиції команди
Вплив медіаперсон	Кіберспортсмени часто одночасно є медіаінфлюенсерами	Гравці мають медійний вплив, але основну роль у просуванні грають спортивні клуби

Як показують результати дослідження, основним брендовим знаком більшості кіберспортивних організацій є значок бренду – їхній логотип, який резонує з цільовою аудиторією. Однак, на нашу думку, бренди, що працюють у цифровому режимі, до яких відноситься кіберспорт, повинні включати декілька точок дотику бренду, які виходять за рамки логотипів. Тобто, кіберспортивним організаціям потрібен розширений брендоутворюючий інструментарій для роботи в онлайн середовищі.

Основні елементи брендингу у кіберспорті представлені у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Основні елементи брендингу у кіберспорті

Елемент бренду	Опис	Важливість для брендингу
Логотип	Візуальний знак, який символізує бренд і легко запам'ятовується.	Це основа брендової ідентичності, яка дозволяє фанам легко ідентифікувати бренд та асоціювати його з командою чи подією.
Соціальні мережі	Платформи для взаємодії з фанами та формування активних спільнот.	Забезпечує безпосередній контакт з аудиторією, дозволяючи створювати спільноти навколо бренду, а також популяризувати контент.
Потокове відео	Використання платформи для трансляції ігрового процесу.	Залучає увагу до бренду через демонстрацію гри в реальному часі, що підвищує інтерес до команди і покращує взаємодію з фанами.
Електронна пошта	Канал для персоналізованих комунікацій з постійними фанами.	Допомагає підтримувати зв'язок із фановою базою та інформувати про новини, знижки чи важливі події.

Продовж. табл. 1.6.

Елемент бренду	Опис	Важливість для брендингу
Блоги та вебсайти	Інформаційні платформи для розміщення контенту про команду, ігри та події.	Сприяє залученню нових глядачів і шанувальників через публікації новин, статей та аналізів ігор.
Мобільні додатки	Спеціалізовані додатки для швидкого доступу до новин та подій.	Забезпечує зручність для користувачів, дозволяючи слідкувати за подіями на ходу, що збільшує взаємодію з брендом.
Онлайн-реклама	Використання таргетованої реклами для залучення нових фанів та підвищення видимості бренду.	Дозволяє досягати конкретних груп аудиторії, підвищуючи ефективність просування бренду.
Інфлюенсери та контент-креатори	Співпраця з популярними особами, які мають великий вплив на свою аудиторію.	Вплив інфлюенсерів важливий для формування споживчих уподобань, оскільки вони можуть суттєво впливати на імідж бренду серед цільової аудиторії.

1.4.3. Внутрішньоігровий брендинг у кіберспорті

Внутрішньоігровий брендинг у кіберспорті стає важливою стратегією для створення глибокого емоційного зв'язку між командою та її аудиторією. Його значення полягає в інтеграції брендів елементів у саму гру, що дозволяє клубам та організаціям формувати унікальний досвід для гравців та фанатів, створюючи захоплюючий віртуальний світ, який є невід'ємною частиною сучасного кіберспорту.

У традиційних видах спорту брендинг має велике поширення: стадіони наповнені цифровими панелями, світлодіодними вивісками та фірмовими товарами, що надає потужні можливості для реклами. Наприклад, цифрові дисплеї з динамічною рекламою на спортивних аренах дозволяють брендам цільово звертатися до глядачів під час матчів. Усе це впливає не тільки на присутніх у залі, а й на тих, хто дивиться трансляції онлайн або по телебаченню. Подібні інновації довели свою ефективність у підвищенні видимості бренду та його доходів, створюючи модель, до якої прагне кіберспорт.

Дослідження вказують, що основними складовими внутрішньоігрового брендингу у кіберспорті є такі елементи:

1. **Візуальний стиль і графіка.** Клуби працюють над створенням яскравого та впізнаваного стилю, який включає логотипи, кольорові схеми, шрифти та інші візуальні елементи. Ці атрибути повинні відображати цінності команди, підкреслювати її унікальність і забезпечувати візуальний зв'язок із фанатами.
2. **Внутрішньоігрові предмети.** Можливість використання фірмових предметів, таких як «скіни» для зброї, спеціальний одяг або навіть танцювальні рухи персонажів, надає фанатам можливість висловити підтримку своїй команді. Ці предмети не тільки дозволяють відобразити унікальний стиль гравця, але й зміцнюють його зв'язок із брендом команди.
3. **Внутрішньоігрові заходи та турніри.** Проведення турнірів, чемпіонатів або спеціальних подій прямо в грі — це спосіб залучення гравців у активну взаємодію з брендом, що дозволяє посилити його зв'язок із спільнотою.
4. **Спеціальні ігрові режими та контент.** Команди часто розробляють унікальний контент або спеціальні ігрові режими, доступні лише для фанатів клубу. Це може бути як частина ексклюзивних заходів, так і частина регулярної гри, що надає відчуття винятковості та причетності до бренду.

Впровадження таких елементів брендингу у кіберспортивному середовищі дозволяє організаціям створити глибоку емоційну залученість аудиторії, надаючи фанатам не тільки спосіб спостерігати за грою, а й активно брати в ній участь.

Для прикладу можемо розглянути DOTA 2 - провідну гра в кіберспорті, яка стала піонером брендингу в іграх завдяки інноваційному використанню прапорів у грі. Під час великих турнірів ці прапори стратегічно розміщуються на карті з логотипами та кольорами брендів-спонсорів. Такий підхід не тільки

забезпечує унікальну рекламну платформу, але й плавно інтегрується в ігрове середовище, покращуючи враження від глядача, не порушуючи процес гри.

Ігрові прапорці в DOTA 2 служать багатьом цілям:

- Видимість: ці прапори видно протягом усієї гри, забезпечуючи безперервне оприлюднення бренду під час трансляцій.
- Залучення: вони стають частиною наративу гри, оскільки гравці та глядачі асоціюють ці прапори з ключовими моментами та стратегічними місцями.
- Налаштування: бренди можуть налаштувати свої прапори відповідно до естетики гри, забезпечуючи цілісний вигляд, який резонує з фанатами.

Інтегрувавши ці елементи брендингу в саму гру, DOTA 2 створила прецедент того, як кіберспорт може запропонувати унікальні рекламні можливості, які конкурують із традиційними видами спорту.

Щоб повністю заробити на зростаючому ринку кіберспорту, інші ігри повинні наслідувати приклад DOTA 2 у створенні можливостей брендингу в грі. Ось кілька стратегій, які можуть бути застосованими ними:

- Віртуальні арени: так само, як традиційні види спорту мають фірмові стадіони, кіберспорт може створювати віртуальні арени з логотипами спонсорів і рекламою. Ці арени можуть приймати великі турніри, створюючи візуально багате середовище для брендингу.
- Динамічні рекламні щити в грі: Подібно до світлодіодних дисплеїв на стадіонах, кіберспортивні назви можуть включати цифрові рекламні щити в ігрове середовище. Ці рекламні щити можуть показувати оголошення, що чергуються, забезпечуючи безперервну експозицію бренду.
- Інтерактивне спонсорство: включення інтерактивних елементів, таких як спонсорвані внутрішньоігрові події чи виклики, може посилити залучення глядачів. Наприклад, спеціальна подія, спонсорована брендом, може нагородити гравців ексклюзивними предметами в грі.

- Настроювані скіни гравців: пропозиція фірмових скінів або обладнання гравців може створити пряму взаємодію з аудиторією. Шанувальники частіше купують і використовують скіни, які представляють їхні улюблені бренди, стимулюючи покупки в грі та лояльність до бренду.

Внутрішньоігровий брендинг дозволяє кіберспортивним клубам зробити наступне:

- Захопити цільову аудиторію: Граючи в гру, фанати можуть відчути себе частиною спільноти клубу і відчуті сильніший зв'язок з брендом.
- Збільшити пізнаваність бренду: Впізнаваний візуальний стиль і спеціальні елементи в грі збільшують знання про клуб і його команду.
- Зміцнити спільноту: Спеціальні заходи, турніри і контент допомагають зміцнити зв'язки між фанатами і створити більш згуртовану спільноту.
- Збільшити доходи: Продаж внутрішньоігрових предметів і організація платних заходів можуть принести додаткові доходи клубу.

Підсумовуючи зазначимо, що внутрішньоігровий брендинг стає все більш важливим для успіху в кіберспорті. Клуби, які вміють ефективно використовувати цей інструмент, здобувають перевагу в конкурентній боротьбі і зміцнюють свій вплив в індустрії.

Висновки до розділу 1

У розділі здійснювався аналіз етапів еволюції брендингу. Встановлено, що брендинг еволюціонував від простого позначення товару до комплексної стратегії створення унікального іміджу і цінностей. Зміни в економіці і зростанні конкуренції призвели до необхідності виділятися серед інших і створювати сильний бренд. Сучасний бренд - це не тільки продукт, а цілісний досвід взаємодії зі споживачем, що включає емоції, цінності і взаємодію.

Ключовими елементами бренду є: ідентичність - дро бренду, що визначає його призначення, цінності, місію і основні характеристики; образ - сприйняття бренду цільовою аудиторією, що формується через взаємодію з

брендом; цінності - набір принципів і переконань, що лежать в основі діяльності бренду.

Існують наступні основні стратегії брендингу:

- **Позиціонування** - створення унікальної пропозиції для споживача, що відрізняє бренд від конкурентів.
- **Диференціація** - виділення бренду серед конкурентів за допомогою унікальних особливостей.
- **Створення спільності** - залучення цільової аудиторії до взаємодії з брендом і створення міцних зв'язків.

Особливостями брендингу в кіберспорті ї:

- **Цифрова природа** - кіберспорт розвивається в цифровому середовищі, що впливає на стратегію брендингу.
- **Молода цільова аудиторія** - кіберспорт приваблює переважно молодих людей, що мають інші цінності і споживчі звички.
- **Глобалізація** - кіберспорт має глобальний характер, що вимагає адаптації брендингу до різних культур і мов.
- **Важливість спільноти** – в кіберспорті дуже важлива роль громади гравців і фанатів.

Брендинг в кіберспорті - це динамічний і складний процес, що вимагає глибокого розуміння особливостей цієї галузі. Ефективний бренд допомагає кіберспортивним клубам здобути конкурентну перевагу, залучити більше фанатів і збільшити прибутки.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Для комплексного дослідження особливостей брендингу в кіберспорті були застосовані різні методи, які забезпечили всебічний підхід до аналізу обраної теми. Кожен метод відігравав важливу роль у зборі, структуризації та інтерпретації даних.

Аналіз літературних джерел

Цей метод дозволив вивчити теоретичні основи брендингу, його історичний розвиток у кіберспорті, а також визначити ключові поняття, пов'язані з формуванням бренду. Завдяки цьому методу вдалося зібрати інформацію з наукових статей, монографій, доповідей, а також матеріалів, що описують сучасні тренди кіберспортивного маркетингу. Аналіз літератури забезпечив поглиблене розуміння основних аспектів брендингу, зокрема таких його складових як візуальна ідентифікація, внутрішньоігрові предмети та події, що формують інтерактивний зв'язок з аудиторією.

Контент-аналіз

Контент-аналіз допоміг глибше вивчити комунікаційні стратегії кіберспортивних брендів. Застосовуючи цей метод, було проаналізовано офіційні вебсайти та соціальні медіа обраних кіберспортивних організацій — Team Liquid, Cloud9 та FaZe Clan. Контент-аналіз дозволив виявити ключові елементи їхнього бренду: використання кольорової палітри, графічних символів, рекламних матеріалів, а також особливості взаємодії з фанатами. Це дослідження дало можливість оцінити, як різні візуальні та комунікаційні рішення можуть посилювати прихильність аудиторії до бренду та стимулювати її залученість.

Кейс-метод

Цей метод дозволив розглянути реальні приклади застосування брендових стратегій у діяльності провідних кіберспортивних клубів. У процесі дослідження було проведено детальний аналіз успішних практик Team Liquid,

Cloud9 та FaZe Clan, які є відомими кіберспортивними брендами з міжнародною аудиторією. Кейс-метод допоміг зрозуміти, як різні елементи брендингу можуть сприяти підвищенню популярності кіберспортивної організації, а також виявити найефективніші підходи до формування брендової ідентичності в кіберспорті.

Метод порівняльного аналізу

Порівняльний аналіз використовувався для зіставлення особливостей брендових стратегій кіберспортивних клубів, зокрема для оцінки різниць у підходах до візуальної ідентифікації, внутрішньоігрового контенту та комунікаційної стратегії. Метод дозволив визначити спільні та відмінні риси у брендингових підходах різних кіберспортивних організацій, що забезпечило більш комплексне розуміння їхніх стратегій. Наприклад, завдяки цьому методу було виявлено, що Team Liquid більше фокусується на створенні унікального мерчу для фанатів, тоді як FaZe Clan активно використовує соціальні мережі для взаємодії з глядачами.

Метод дедукції

Дедуктивний підхід допоміг структурувати отриману інформацію, виходячи із загальних закономірностей брендингу та кіберспорту. Завдяки цьому методу дослідження починалося з аналізу загальних теоретичних концепцій брендингу, а потім поступово переходило до вивчення конкретних випадків кіберспортивних клубів. Це дало змогу побудувати логічну систему дослідження та виокремити ключові аспекти, які є визначальними для формування та просування бренду у кіберспорті.

Табличний метод

Табличний метод використовувався для систематизації та наочного представлення отриманих даних, що дозволило провести порівняльний аналіз окремих брендових стратегій обраних кіберспортивних клубів. Завдяки таблицям вдалося більш чітко показати спільні та відмінні елементи візуальної ідентифікації, типи внутрішньоігрового контенту, а також особливості

комунікаційних стратегій. Цей метод підвищив наочність дослідження і спростив аналіз отриманих результатів.

Експертне опитування

Для отримання додаткової інформації щодо ефективності сучасних підходів у брендингу кіберспортивних організацій було проведено експертне опитування серед спеціалістів, які працюють у сфері кіберспортивного маркетингу. Опитування надало якісні дані, що доповнили теоретичні та практичні результати дослідження, зокрема, дозволивши краще зрозуміти, які аспекти брендингу є найважливішими для залучення фанатів та просування команди.

Завдяки використанню цих методів вдалося отримати глибокий і всебічний аналіз особливостей формування кіберспортивних брендів, що дозволяє розробити рекомендації для організацій, які прагнуть досягти успіху в кіберспортивній індустрії.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилося у декілька етапів, кожен з яких був спрямований на досягнення конкретних цілей і завдань дослідження.

Етап 1: Теоретичний аналіз

На першому етапі було зібрано теоретичні дані про основи брендингу, історію розвитку брендингу в кіберспорті, а також особливості брендингу кіберспортивних організацій. У процесі аналізу літератури та попередніх досліджень була сформована теоретична база, яка лягла в основу подальших практичних досліджень.

Етап 2: Вибір об'єктів дослідження та збір даних

Другий етап передбачав вибір трьох кіберспортивних клубів, які активно використовують брендові елементи та маркетингові стратегії для створення та просування своїх брендів. Обрані клуби — Team Liquid, Cloud9 і FaZe Clan — є одними з найуспішніших у кіберспортивній індустрії, що робить їхні

стратегії цінними для дослідження. Було зібрано дані з офіційних сайтів, соціальних медіа, платформ для трансляцій та інших джерел.

Етап 3: Аналіз зібраних даних

На цьому етапі проводився аналіз зібраних даних за допомогою контент-аналізу та кейс-методу. Основну увагу було приділено вивченню візуальної ідентифікації, комунікаційних стратегій та внутрішньоігрового брендингу. За допомогою порівняльного аналізу визначено відмінності та спільні риси у брендових стратегіях кіберспортивних клубів.

Етап 4: Оцінка та узагальнення результатів

На заключному етапі було проведено узагальнення отриманих результатів, формування висновків та рекомендацій щодо застосування сучасних інструментів просування кіберспортивного бренду. Результати дослідження дозволили розробити практичні рекомендації, які можуть бути корисними для кіберспортивних організацій при створенні та просуванні бренду в онлайн-середовищі.

Таке структуроване дослідження дозволило досягти поставленої мети, а саме визначити ключові елементи брендингу у кіберспорті та розробити рекомендації для кіберспортивних організацій.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ТА ПРОСУВАННЯ КІБЕРСПОРТИВНИХ БРЕНДІВ

3.1. Порівняльна характеристика успішних кіберспортивних клубів Team Liquid, Cloud9, FaZe Clan

Кіберспортивний клуб — це організація, яка займається управлінням кіберспортивними командами, що беруть участь у змаганнях із відеоігор на професійному рівні. Основною метою таких клубів є розвиток талантів у геймерів, підготовка команд до участі у турнірах, а також створення сильної впізнаваної брендової ідентичності для залучення спонсорів, інвесторів і фанатів. Кіберспортивні клуби можуть виступати в різних дисциплінах, таких як League of Legends, Dota 2, Counter-Strike: Global Offensive, Valorant тощо. Формування бренду кіберспортивного клубу базується на поєднанні візуальної ідентичності, залучення аудиторії через контент-маркетинг, співпраці з іншими організаціями та активної підтримки спонсорів.

У цьому параграфі здійсимо порівняльну характеристику трьох успішних кіберспортивних клубів: Team Liquid, Cloud9 та FaZe Clan. Кожен із зазначених брендів є унікальним, що відображає їхнє позиціонування на ринку, цільову аудиторію та цінності.

Team Liquid – один з найстаріших і найбільш визнаних кіберспортивних брендів. Відомий своєю сильною командною культурою та акцентом на професіоналізмі. Вони беруть участь у різних дисциплінах, таких як Dota 2, League of Legends і Counter-Strike: Global Offensive. Team Liquid була заснована в 2000 році як невелика команда, що грала в StarCraft. Поступово вона розширила свій вплив, охоплюючи різноманітні дисципліни, такі як Dota 2, League of Legends, Counter-Strike: Global Offensive та багато інших.

Основні етапи становлення: 2000 рік - заснування команди; 2012 рік - успіх у Dota 2, виграш The International; 2015 рік - відкриття офісу в Лос-Анджелесі; 2020 рік - розширення у Valorant та інших нових дисциплінах.

Зазначимо, що Team Liquid є однією з перших команд, що отримала статус організації з професійними гравцями. Вони є першим брендом у кіберспорті, який уклав контракт з компанією Twitch. У 2017 році Team Liquid отримав перемогу в The International 2017 з призовим фондом у 10 мільйонів доларів. Відомими гравцями організації є: KuroKy, Liquid`Miracle-.

Cloud9 – бренд, заснований у 2013 році, який позиціонує себе як інноватор у світі кіберспорту. Вони акцентують увагу на енергії та динамічності, зокрема, завдяки своїй співпраці з різноманітними брендами, такими як BMW та HyperX. Cloud9 швидко завоювали популярність завдяки своїм успіхам у League of Legends.

Основні етапи становлення: 2013 рік - заснування команди; 2015 рік - Виграш IEM Season 10 у CS:GO; 2019 рік - участь у міжнародних турнірах з Valorant. Cloud9 є першою командою, яка виграла міжнародний турнір у CS:GO під прапором Північної Америки. Бренд активно співпрацює з великими компаніями, такими як BMW. Відомі гравці: N0thing, Stewie2K.

Від інших бренд відрізняє відмінна репутація та активна комунікація з фанатами. До негативних моментів можна віднести часті зміни в складі команди, що призводило до нестабільних результатів.

FaZe Clan – бренд, який почав свою діяльність у 2010 році як група стрімерів, яка згодом перетворилася на один з найвпливовіших брендів у кіберспорті, що об'єднує геймерів та модних інфлюенсерів. Бренд став відомим завдяки своїй унікальній культурі, що поєднує кіберспорт з елементами вуличної моди та стрімінгу. FaZe Clan активно залучає молодіжну аудиторію через соціальні мережі та інфлюенсерів.

Етапи становлення бренду: 2010 рік - заснування FaZe Clan; 2016 рік - перемога в CS:GO на ESL One; 2020 рік - розширення у Call of Duty та Fortnite. FaZe Clan є одним з перших брендів, які успішно поєднали кіберспорт та вуличну моду. У 2018 році FaZe Clan стали першою організацією в кіберспорті, що підписала контракт з відомою модною маркою. Відомі гравці: Ninja, KennyS. До позитивних моментів розвитку бренду можна віднести

величезну популярність у молодіжній культурі та успіхи в численних дисциплінах. До негативних - критика за відсутність стабільності в командних складах.

Зведена інформація про досліджувані бренди представлена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Зведена інформація про досліджувані бренди

Показник	Team Liquid	Cloud9	FaZe Clan
Регіон	Європа	США	США
Рік заснування	2000	2013	2010
Загальний призовий фонд	53 129 033 \$	14 343 553 \$	7 193 778 \$
Максимальна кількість глядачів за весь час	2 403 352	1 963 912	2 113 610
Всього матчів	3 226	2 150	714
Чистий капітал призових від кіберспортивних турнірів	53 129 033 \$	14 343 553 \$	7 193 778 \$
Ранг у світі за кількістю зароблених призових	1 місце	18 місце	42 місце

На основі даних в таблиці 3.1. можна здійснити порівняльну характеристику трьох досліджуваних кіберспортивних організацій: Team Liquid, Cloud9 та FaZe Clan за кількома ключовими показниками.

1. Регіон та рік заснування. Team Liquid заснована у 2000 році в Європі, що робить її однією з найстаріших команд у кіберспорті. Cloud9 та FaZe Clan є відносно молодшими командами, обидві засновані у США, у 2013 та 2010 роках відповідно.

2. Загальний призовий фонд та кількість матчів. Team Liquid демонструє вражаючі результати: її загальний призовий фонд становить 53,1 мільйона доларів, що є найбільшим серед усіх трьох команд. Вона також провела найбільшу кількість матчів (3 226). Cloud9 заробила 14,3 мільйона доларів із 2 150 матчів, що робить її другою за цим показником. FaZe Clan

має призовий фонд у 7,1 мільйона доларів із значно меншою кількістю проведених матчів (714), що свідчить про високий рівень доходу на гру, але менш активну участь у змаганнях.

3. Глядацька аудиторія. Team Liquid також лідирує за максимальною кількістю глядачів (2,4 мільйона), що підкреслює її популярність. FaZe Clan має показник у 2,1 мільйона глядачів, що свідчить про високу залученість глядачів навіть при меншій кількості матчів. Cloud9 трохи відстає з 1,96 мільйона глядачів.

4. Ранг у світі. Team Liquid займає 1-е місце за кількістю зароблених призових, що робить її найуспішнішою кіберспортивною організацією.

Cloud9 посідає 18-е місце, а FaZe Clan — 42-е, що демонструє різницю в досягненнях цих організацій на світовій арені.

З цього можемо зробити висновок про те, що Team Liquid є найбільш стабільною та продуктивною командою за всіма показниками. Її успіх пов'язаний із довгою історією в кіберспорті, великою кількістю проведених матчів та високим рівнем залученості глядачів. Це підкреслює її сильні бренд-стратегії та високий рівень професіоналізму на світовій арені. Cloud9, хоч і заснована пізніше, має відносно високий загальний призовий фонд і також демонструє хороший рівень популярності. Її місце у світовому рейтингу (18-е) свідчить про активну участь у кіберспортивних подіях та стабільні результати. FaZe Clan є більш нішовою командою з меншою кількістю матчів та загальним призовим фондом, але при цьому вона здобула високі показники залученості глядачів. Її бренд орієнтований більше на активну взаємодію з фанатами, включаючи стрімінгові платформи, що робить її популярною серед молоді аудиторії. Таким чином, кожен із цих брендів має свої сильні сторони: Team Liquid виділяється своєю стабільністю та професіоналізмом, Cloud9 демонструє стабільний ріст і активну участь у змаганнях, а FaZe Clan більше зосереджується на взаємодії з аудиторією та створенні унікального контенту.

3.2. Дослідження візуальної ідентифікації досліджуваних кіберспортивних брендів

Візуальна ідентифікація є ключовим елементом брендингу кіберспортивних організацій, який формує перше враження та сприяє довготривалій впізнаваності серед глядачів. Для кіберспортивних брендів, таких як Team Liquid, Cloud9 і FaZe Clan, візуальна айдентика є важливим аспектом не лише для фанатів, але й для партнерів, спонсорів та інвесторів. Розглянемо детально візуальну ідентифікацію досліджуваних кіберспортивних брендів.

1. Team Liquid

Логотип Team Liquid (рис.3.1.) представляє собою зображення синього коня, що є символом сили, вірності і швидкості. Цей логотип легко впізнається і асоціюється з традиціями кінного спорту, що додає глибини та спадщини бренду.

Рис.3.1. Логотип Team Liquid

Кольорова схема логотипу - це сині та білі кольори підкреслюють професіоналізм та чистоту. Вони створюють відчуття спокою і водночас впевненості, що є привабливим для шанувальників. Дизайн орієнтований на мінімалізм, що допомагає легкому сприйняттю та застосуванню логотипу в різних форматах. Логотип добре виглядає як на фізичній продукції (одязі, аксесуарах), так і в цифровому форматі (соціальні мережі, відео-контент).

Стриманість та водночас символічність логотипу дозволяє Team Liquid зберігати традиційні цінності і впізнаваність протягом багатьох років. За даними дослідження від Esports Marketing Blog (2022), 75% респондентів асоціюють бренд із професіоналізмом та стабільністю.

2. Cloud9

Логотип Cloud9 (рис.3.2.) являє собою зображення хмари у вигляді числа “9”, що символізує піднесеність, легкість та мобільність. На думку багатьох прихильників цього кіберспортивного бренду, логотип складається з трьох хмаринок, які символізують позитив, а яскраві кольори залучають молодіжну аудиторію. Він асоціюється з хмарними технологіями та прогресивними інноваціями.

Рис.3.2. Логотип Cloud9

Основні кольори – блакитний та білий. Блакитний колір є символом відкритості, чистоти та інновацій. Він надає бренду технологічного та водночас дружнього іміджу. Візуальна ідентичність Cloud9 відображає динамізм і прогресивність. Вона орієнтована на молодіжну аудиторію, яка віддає перевагу технологіям і новим трендам. Дизайн логотипу дозволяє легко адаптувати його до різних платформ та медіа. Візуальна ідентифікація Cloud9 виділяється своєю креативністю та сучасністю. За даними опитування від Esports Insider (2023), 68% респондентів відзначають логотип Cloud9 як символ інновацій та технологічного прогресу.

3. FaZe Clan

Логотип FaZe Clan (рис.3.3.) складається з переплетених літер “F” та “C”, що створюють абстрактний геометричний малюнок. Цей дизайн є сучасним і мінімалістичним, але водночас агресивним, що відображає стиль життя та менталітет бренду.

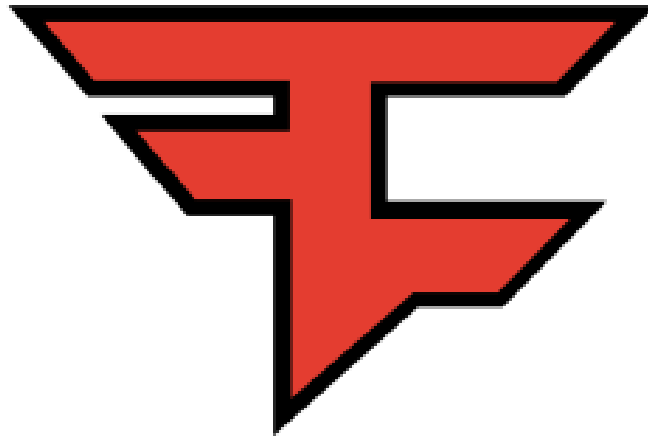

Рис.3.3. Логотип FaZe Clan

Червоний і чорний – основні кольори бренду. Червоний символізує силу, пристрасть та енергію, тоді як чорний підкреслює серйозність та професіоналізм. Дизайн FaZe Clan більш агресивний та інтенсивний, порівняно з іншими організаціями. Логотип підкреслює активну, молодіжну культуру, відображає дух конкуренції та геймера, що допомагає залучити фанатів, орієнтованих на екстремальні емоції.

FaZe Clan створює яскравий та впізнаваний візуальний образ, який особливо приваблює молодіжну аудиторію. Соціальні дослідження (Marketing Dive, 2023) показують, що 82% фанатів вважають бренд FaZe Clan найбільш енергійним та креативним серед усіх кіберспортивних організацій.

Узагальнено складові візуальної ідентифікації досліджуваних кіберспортивних брендів представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Складові візуальної ідентифікації досліджуваних кіберспортивних брендів

Показник	Team Liquid	Cloud9	FaZe Clan
Логотип	Кінь - символ сили та вірності	Хмара у вигляді числа "9", символ інновацій	Абстрактні літери "F" та "C", агресивний стиль
Кольорова схема	Синій і білий	Блакитний і білий	Червоний і чорний
Спрямованість	Професіоналізм і стабільність	Інновації і технології	Агресія, молодіжний дух
Адаптація до форматів	Висока адаптивність до різних форматів	Простота, підходить для різних платформ	Орієнтованість на молодіжну культуру
Емоційна реакція аудиторії	75% асоціюють із професіоналізмом (Esports Marketing Blog, 2022)	68% асоціюють із технологічністю (Esports Insider, 2023)	82% вважають FaZe Clan найкреативнішим (Marketing Dive, 2023)

Отже, візуальна ідентифікація кожного з цих кіберспортивних брендів має свої унікальні риси, які відображають не лише цінності організацій, але й допомагають їм займати лідируючі позиції в індустрії. Team Liquid зберігає свою традиційність і професіоналізм через впізнаваний логотип та класичні кольори. Cloud9 демонструє сучасність та інновації через легкий і технологічний образ. FaZe Clan активно залучає молоду аудиторію через агресивний і яскравий стиль, що відображає дух сучасної молодіжної культури.

Для поглибленого аналізу ідентичності брендів, розглянемо статистичні дані про кількість підписників у соціальних мережах, обсяги спонсорства та призові фонди.

Таблиця 3.3

Статистичні дані про кількість підписників у соціальних мережах, обсяги спонсорства та призові фонди досліджуваних кіберспортивних брендів

Бренд	Кількість підписників (Instagram)	Кількість підписників (Twitter)	Спонсорство (млн \$)	Призовий фонд (млн \$)
Team Liquid	1.5 млн	1.1 млн	15	20
Cloud9	1.7 млн	1.3 млн	18	25
FaZe Clan	10 млн	5 млн	35	30

За даними таблиці 3.3. можна зробити висновок, що FaZe Clan демонструє найвищі показники за кількістю підписників у соціальних мережах, що свідчить про їхній великий вплив на молодіжну аудиторію. Також вони мають найбільший обсяг спонсорства, що підтверджує їхню комерційну успішність. Cloud9 і Team Liquid мають суттєві показники, але їхній вплив менш виражений у порівнянні з FaZe Clan.

3.3. Оцінка бренд-стратегій досліджуваних кіберспортивних організацій

Дослідження кіберспортивних брендів без аналізу їхніх бренд-стратегій - це як вивчати людину, не враховуючи її характер, цілі і мотивацію. Бренд-стратегія - це серцевина будь-якого бренду, що визначає його успіх і вплив. Оцінка брендинг-стратегій є необхідною при дослідженні кіберспортивних брендів і включає наступні складові (табл.3.4):

Таблиця 3.4.

Складові оцінки брендінг-стратегій кіберспортивних організацій

Складова	Опис	Приклади
Розуміння цінностей і місії	Що мотивує діяльність організації? Які її основні цінності?	"Ми прагнемо до створення екосистеми для розвитку та підтримки талантів в кіберспорті."
Аналіз цільової аудиторії	Хто є цільовою аудиторією клубу? Які їх очікування і потреби?	"Наші фанати - це молоді люди, що захоплені кіберспортом і прагнуть до успіху в іграх."
Визначення конкурентних переваг	Чим клуб відрізняється від конкурентів? Які його унікальні особливості?	"Ми маємо найкращу тренерську команду і надаємо гравцям найкращі умови для тренувань."
Оцінка ефективності маркетингових інструментів	Які маркетингові інструменти використовує клуб? Наскільки ефективно вони працюють?	"Ми активно використовуємо соціальні мережі, контент-маркетинг і рекламу для залучення фанатів."
Визначення етичних принципів	Які етичні принципи відображає клуб? Як вони впливають на його діяльність?	"Ми прагнемо до створення чесної і прозорої екосистеми в кіберспорті."
Аналіз впливу на громадськість	Як клуб взаємодіє з громадськістю? Який його вплив на фанатів і спонсорів?	"Ми організуємо турніри і заходи для фанатів і прагнемо до створення позитивного образу в громадськості."
Оцінка успіху бренду	Наскільки успішним є клуб в досягненні своїх цілей? Який його вплив на фанатів і спонсорів?	"Ми маємо найбільшу кількість фанатів і найкращі результати в турнірах."

- Розуміння цінностей і місії організацій. Бренд-стратегія визначає цінності і місію організації, що допомагає зрозуміти, що мотивує її діяльність і яку цільову аудиторію вона хоче залучити.
- Аналіз цільової аудиторії. Бренд-стратегія вказує на цільову аудиторію організації і її очікування. Це допомагає зрозуміти, як клуб будує зв'язок з фанатами і що їх приваблює.
- Визначення конкурентних переваг. Бренд-стратегія допомагає визначити, чим клуб відрізняється від конкурентів і які його унікальні особливості.
- Оцінку ефективності маркетингових інструментів: Бренд-стратегія вказує на те, які маркетингові інструменти використовує клуб (соціальні мережі, контент-маркетинг, реклама, спонсорство тощо). Це допомагає оцінити ефективність їхнього застосування.
- Визначення етичних принципів. Бренд-стратегія може відобразити етичні принципи клубу, що є важливим фактором для фанатів і спонсорів.
- Аналіз впливу на громадськість. Бренд-стратегія вказує на те, як клуб взаємодіє з громадськістю і будує зв'язки з фанатами.

- Оцінку успіху бренду. Аналіз бренд-стратегії допомагає оцінити успіх клубу в досягненні своїх цілей і збільшенні впливу.

Важливо враховувати, що всі складові бренд-стратегії тісно пов'язані між собою. Наприклад, цінності клубу впливають на його взаємодію з громадськістю, а цільова аудиторія визначає ефективність маркетингових інструментів. Також відзначимо динамічний характер бренд-стратегії. Бренд-стратегія - це не статичний документ, а динамічний процес, що постійно адаптується до змін в індустрії і потреб цільової аудиторії.

Встановлено, що досліджувані кіберспортивні організації є лідерами в своїй індустрії завдяки продуманим бренд-стратегіям. Тому розглянемо їхні стратегії з погляду різних складових, що представлені в таблиці 3.2.

1. Розуміння цінностей і місії організацій

Кіберспортивний бренд Team Liquid позиціонує себе як організація, що об'єднує професіоналізм і взаємодію з ком'юніті. Місія Team Liquid полягає у просуванні кіберспорту на глобальному рівні, вихованні нових талантів та розвитку професійної сцени.

Cloud9 фокусується на інноваціях та гнучкості, прагнучи створити найбільш конкурентоспроможну організацію у світі кіберспорту. Їхніми цінностями є розвиток навичок і робота в команді.

FaZe Clan прагне створити бренд, який виходить за рамки кіберспорту, об'єднуючи геймінг, моду і музику. Вони орієнтуються на творчість, автентичність і залученість молодіжної культури.

2. Аналіз цільової аудиторії

Кіберспортивні організації Team Liquid, Cloud9, та FaZe Clan вирізняються не лише своєю участю в провідних світових турнірах, а й активною роботою з цільовими аудиторіями. Вони представляють глобальні спільноти, що мають різні інтереси, географію, демографічні показники та взаємодію з брендами в цифровому середовищі.

Таблиця 3.5

Порівняльна характеристика цільової аудиторії досліджуваних кіберспортивних брендів

Показники	Team Liquid	Cloud9	FaZe Clan
Гендер	Більшість чоловіків (70-80%), значна частка жінок у нових регіонах	Переважно чоловіки (85%), аудиторія серед молодих жінок зростає	Переважно чоловіки (80-90%), збільшення аудиторії жінок
Віковий розподіл	Основна аудиторія - молодь 18-34 років	Молодь 16-30 років	Переважно молодь 16-35 років, зокрема підлітки
Географія	Глобальна аудиторія, США, Європа, Азія	Переважно США, Канада, Європа	США, Європа, активний ріст у Латинській Америці та Азії
Інтереси	Кіберспорт, стратегічні ігри (LoL, Dota 2), розвиток кіберспортивних команд	Кіберспорт, шутери (CS:GO, Valorant), технології	Кіберспорт, стріми, музика, культура, одяг
Соціальні мережі	Twitch, YouTube, Twitter, Instagram	Twitch, Twitter, YouTube, Reddit, TikTok	YouTube, Instagram, TikTok, Twitter

Отже, Team Liquid має добре збалансовану аудиторію, хоча переважають чоловіки (70-80%). Проте організація активно залучає жіночу

аудиторію, особливо в Європі та Північній Америці. Cloud9 продовжує орієнтуватися на чоловічу аудиторію (близько 85%), але також помічається зростання інтересу серед жінок. FaZe Clan залучає переважно чоловічу аудиторію (80-90%), але завдяки активній співпраці з інфлюенсерами та іншим медіаконтентом кількість жінок серед фанатів зростає.

У Team Liquid основна аудиторія — це молоді люди віком від 18 до 34 років, які цікавляться кіберспортом та стратегічними іграми, такими як League of Legends та Dota 2. Cloud9 приваблює молодь від 16 до 30 років, зацікавлену переважно у шутерах, таких як Valorant та CS:GO. FaZe Clan орієнтується на молодшу аудиторію, зокрема підлітків, а також на вікову категорію до 35 років, зацікавлену в стрімах, музичних проєктах та брендовому одязі.

Team Liquid має глобальну присутність, особливо сильні позиції в США, Європі та Азії, що пояснюється участю в різних кіберспортивних дисциплінах. Cloud9 зосереджений на ринках США, Канади та Європи, але поступово розширюється у Південну Корею та Китай. FaZe Clan найбільш популярний у США та Європі, проте команда також активно працює з ринками Латинської Америки та Азії.

Team Liquid акцентує увагу на стратегіях, змаганнях і розвитку кіберспортивних команд. Їхні фанати — це ті, хто шукає якісні трансляції та аналітику по іграх. Cloud9 привертає увагу через популярні шутери, технологічні інновації та залучення фанатів до інтерактивних подій. FaZe Clan вирізняється своєю багатопрофільністю: кіберспорт, розваги, музика, культура вуличної моди та лейбли роблять бренд популярним серед шанувальників не лише кіберспорту, але й музики та моди.

Team Liquid домінує на Twitch, YouTube, Twitter та Instagram, де їхні фанати можуть слідкувати за подіями та контентом гравців. Cloud9 активно використовує Reddit, TikTok та Twitter для взаємодії з молоддю та технологічно підкованими шанувальниками. FaZe Clan відомий своєю сильною присутністю на YouTube, TikTok та Instagram, завдяки чому їхній

бренд приваблює не тільки кіберспортивну аудиторію, а й молодіжні субкультури.

Таким чином, аналіз цільових аудиторій цих трьох кіберспортивних брендів показав різноманітність їхніх підходів до залучення фанатів. Team Liquid орієнтується на більш зрілу аудиторію з інтересом до стратегій та аналітики, Cloud9 привертає молоду технологічно підковану аудиторію через шутери, а FaZe Clan успішно поєднує кіберспорт із музикою, культурою та інфлюенсерами, розширюючи свій вплив на глобальний ринок.

3. Визначення конкурентних переваг

Кіберспортивні організації Team Liquid, Cloud9, та FaZe Clan демонструють значну індивідуальність у своїх бренд-стратегіях, які сприяють їх конкурентним перевагам на ринку. Аналіз їхніх ключових конкурентних переваг допоможе зрозуміти, що робить кожен із цих брендів унікальним та успішним.

Так, Team Liquid є одним із найстаріших і найвідоміших кіберспортивних брендів у світі. Їх конкурентні переваги зосереджуються на наступних аспектах:

- Диверсифікація кіберспортивних дисциплін: Team Liquid активно бере участь у багатьох іграх, таких як League of Legends, Dota 2, Counter-Strike: Global Offensive, StarCraft II та інші. Це дає можливість залучати різні типи геймерів та вболівальників.
- Широка аудиторія: Бренд має глобальну аудиторію завдяки численним філіям у Європі, Північній Америці, Азії та Латинській Америці. Це дозволяє охоплювати різні регіони та збільшувати вплив на світову кіберспортивну спільноту.
- Інвестиції в розвиток гравців: Команда активно підтримує своїх гравців, що позитивно впливає на їхні результати та лояльність фанатів. Вони також інвестують у кіберспортивні академії для виховання нових талантів.

Cloud9 вирізняється своєю здатністю до адаптації та інновацій на ринку:

- **Експансія на різні ігрові платформи:** Організація активно розширює свою присутність на ринках ігор-шутерів (CS:GO, Valorant), що дозволяє їй залучати різноманітну та молоду аудиторію.

- **Технологічні інновації:** Cloud9 активно впроваджує технології для аналізу ігрових даних та оптимізації тренувальних процесів, що дозволяє досягати кращих результатів.

- **Стратегічні партнерства:** Cloud9 має численні партнерства з великими технологічними компаніями, такими як Microsoft та BMW, що підвищує їхню конкурентоспроможність та дозволяє залучати нових інвесторів і спонсорів.

FaZe Clan поєднує кіберспорт з медіа та культурою, що робить його унікальним на ринку:

- **Поєднання кіберспорту та розваг:** FaZe Clan не обмежується лише кіберспортом. Вони активно співпрацюють з музикантами, моделями та іншими інфлюенсерами, що значно збільшує охоплення аудиторії. Їх бренд охоплює кіберспорт, моду, музику та індустрію розваг, що робить його багатопрофільним.

- **Інфлюенсер-маркетинг:** FaZe Clan активно використовує інфлюенсерів для просування свого бренду. Багато їхніх гравців є популярними стрімерами та медіаособами, що додає бренду додаткової вартості.

- **Робота з молоддю:** FaZe Clan має величезну базу молодих шанувальників, завдяки яким бренд продовжує швидко зростати. Їх активна присутність на таких платформах, як YouTube та TikTok, дозволяє залучати нові покоління геймерів та фанатів.

Узагальнення конкурентних переваг досліджуваних брендів представлено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Конкурентні переваги досліджуваних брендів

Показник	Team Liquid	Cloud9	FaZe Clan
Глобальна присутність	Сильні позиції у різних регіонах, зокрема в Європі, США та Азії	Зосередженість на США та Європі, але зростання в Азії	Сильні позиції в США та Європі, розширення в Латинській Америці
Участь у різних іграх	Багато дисциплін, зокрема LoL, Dota 2, CS:GO	В основному шутери та командні ігри	Акцент на шутерах, але також музика і культура
Партнерства	Співпраця з глобальними брендами (Honda, Alienware)	Партнерства з технологічними гігантами (Microsoft, BMW)	Інфлюенсер-маркетинг, співпраця з артистами
Інновації та технології	Інвестиції в академії та розвиток молодих гравців	Використання технологій для аналізу та тренувань	Використання інфлюенсерів та інтеграція в культуру
Основна аудиторія	Молодь 18-34 років	Молодь 16-30 років, технологічно підковані користувачі	Молодь 16-35 років, фанати кіберспорту, музики та моди
Експансія на інші ринки	Глобальне охоплення з акцентом на Європу	Активне проникнення в Азію	Зростання популярності в Латинській Америці та Азії

Отже, Team Liquid демонструє стабільність та розвиток через багатогранність ігор та глобальну присутність. Cloud9 використовує технології та інновації для покращення результатів своїх гравців і залучення спонсорів. FaZe Clan є унікальним поєднанням кіберспорту та поп-культури, що робить його найбільш “популярним” серед молоді аудиторії, зокрема на платформі TikTok.

4. Оцінка ефективності маркетингових інструментів

Ефективність маркетингових інструментів у кіберспорті часто визначається здатністю бренду адаптуватися до швидко змінюваних ринкових

умов, інтегрувати традиційні та інноваційні підходи до просування і створювати унікальний досвід для своєї аудиторії. Проаналізуємо, як Team Liquid, Cloud9 і FaZe Clan використовують різні інструменти маркетингу, зокрема спонсорство, інфлюенсер-маркетинг, агресивні маркетингові стратегії та креативні підходи.

Team Liquid

Team Liquid використовує класичні спонсорські угоди з такими великими брендами, як Alienware, Honda, Monster Energy. Ці партнерства підвищують впізнаваність бренду серед широкої аудиторії та створюють стабільний потік доходів. Активна присутність у Twitter, Instagram і YouTube допомагає підтримувати зв'язок із фанатами через традиційні медіа-формати.

Нетрадиційні інструменти. Контент-маркетинг. Team Liquid інвестує у створення документальних фільмів про своїх гравців, аналіз турнірів та навчальні матеріали, які пропонують ексклюзивний контент для своїх шанувальників. Це не лише підвищує впізнаваність бренду, а й підтримує лояльність фанатів. Ком'юніті-менеджмент. Організація проводить зустрічі фанатів та інтерактивні події, що зближує їх із спільнотою. Це один із ключових факторів успіху Team Liquid.

Team Liquid використовує такі агресивні маркетингові стратегії як глобальна експансія. Team Liquid активно інвестує у розширення своєї присутності у різних регіонах (Європа, Північна Америка, Азія), що є частиною їхньої агресивної стратегії захоплення глобального ринку. Спонсорство великих брендів підвищує довіру до Team Liquid, а інфлюенсер-маркетинг, зокрема за участю кіберспортсменів, збільшує охоплення молоді аудиторії. Гравці стають обличчям рекламних кампаній, що додає бренду автентичності.

Окрім вище зазначених, Team Liquid застосовує креативний маркетинг. Наприклад, серія відео-матеріалів "Liquid Rising", присвячена успіхам та труднощам гравців команди. Це створює глибший емоційний зв'язок із фанатами, перетворюючи гравців на героїв для своїх шанувальників.

Cloud9

Традиційні інструменти, які використовує дана організація, це:

- Рекламні кампанії через спонсорів. Cloud9 активно співпрацює з такими брендами, як Microsoft, AT&T, BMW. Важливим аспектом є інтеграція в ігровий досвід, що дозволяє залучати більше гравців і глядачів на турніри.
- SEO та контент у блогах. Організація публікує статті про кіберспорт та огляди матчів, що допомагає покращувати свою видимість у пошукових системах.

До нетрадиційних інструментів, що використовує компанія, відносяться:

- Технологічні партнерства. Cloud9 впроваджує аналіз даних та машинне навчання для оптимізації тренувальних процесів. Це забезпечує їхню конкурентну перевагу, роблячи команду технологічно прогресивною.
- VR та AR-маркетинг. Команда інвестує у новітні технології, зокрема використання віртуальної реальності для взаємодії з фанатами під час турнірів.

Використання інфлюенсерів та співпраця з технологічними брендами робить Cloud9 привабливим для нової аудиторії. Гравці активно співпрацюють із брендами, стаючи обличчям нових технологій та ігор. Креативний маркетинг також застосовується організацією. Наприклад, проект “C9 Training Grounds” — це інноваційна академія для молодих гравців, яка пропонує інтерактивні тренування та аналіз ігрових ситуацій, створюючи платформу для залучення нових шанувальників та талановитих гравців.

FaZe Clan

Серед традиційних інструментів, що застосовуються компанією виділимо масову рекламу. FaZe Clan активно використовує рекламу через традиційні медіа, а також спонсорство з такими брендами, як Nissan та McDonald's. Вони також співпрацюють із гігантами ігрової індустрії, що підвищує їх вплив на ринку. FaZe Clan активно залучає інфлюенсерів з індустрією моди та музики, що дозволяє їм просувати свій бренд на різних

платформах, зокрема TikTok, YouTube, та Instagram. Їх гравці також є зірками соціальних мереж, що створює додатковий маркетинговий ресурс. Окрім зазначеного, FaZe Clan відомий своїми співпрацями з брендами моди, такими як Nike та Champion, що допомагає інтегрувати кіберспорт у популярну культуру. FaZe Clan часто використовує агресивну рекламу через соціальні мережі, стрімерів та інфлюенсерів. Вони роблять акцент на популяризацію не лише кіберспорту, а й культури “вулиці” та розваг. Інфлюенсери є ключовими елементами їх стратегії. FaZe Clan інвестує у впливових осіб, що сприяє швидкому росту бренду серед молоді. Спонсорські угоди з великими брендами також дозволяють залучати фінансування та розширювати мережу впливу.

5. Визначення етичних принципів

Team Liquid відзначаються високим рівнем прозорості в роботі зі спонсорами та партнерами, вони підтримують політику чесної гри та захисту гравців. Cloud9 пропагують здоровий спосіб життя і підтримку ментального здоров'я своїх гравців. Вони активно підтримують ініціативи щодо інклюзивності та рівних можливостей для всіх гравців. FaZe Clan іноді стикалася з критикою через свою занадто агресивну комерціалізацію, але вони постійно працюють над покращенням іміджу, впроваджуючи етичні норми для інфлюенсерів і партнерів.

6. Аналіз впливу на громадськість

Team Liquid активно залучають свою аудиторію через взаємодію з фанатами, організацію подій і турнірів. Вони мають позитивну репутацію як одна з найнадійніших кіберспортивних організацій. Cloud9 працюють на розвиток кіберспорту серед молоді, проводять освітні програми та турніри для початківців. FaZe Clan має найбільший вплив у соціальних мережах, особливо серед молоді аудиторії. Їхній бренд створює навколо себе цілу культуру, що залучає фанатів із різних сфер, таких як музика, кіно та мода.

7. Оцінка успіху бренду

Team Liquid є однією з найбільш успішних організацій за кількістю зароблених призових і кількістю перемог на міжнародних турнірах. Cloud9 постійно зростає як у плані кількості фанатів, так і за результатами змагань. Вони успішно інтегрують нові дисципліни у свою діяльність. FaZe Clan є однією з найбільш відомих кіберспортивних організацій у популярній культурі. Їхній вплив виходить далеко за межі кіберспорту.

Отже, кожен з аналізованих брендів – Team Liquid, Cloud9 і FaZe Clan – має свої унікальні характеристики, які сприяють їхньому успіху в кіберспорті. Вони демонструють різні підходи до формування ідентичності, залучення аудиторії та комерційної стратегії. Незважаючи на різні виклики, ці бренди продовжують залишатися в авангарді розвитку кіберспорту.

3.4. Рекомендації щодо застосування сучасних інструментів просування бренду кіберспортивного клубу

3.4.1. Інтеграція блокчейн-технологій та NFT

Оскільки світ незамінних токенів (NFT) продовжує рости та розвиватися, для компаній і брендів стає все важливішим розуміти потенційні переваги та наслідки цієї нової технології. NFT, унікальні цифрові активи, які неможливо відтворити, можуть порушити традиційні бізнес-моделі та відкрити нові можливості для монетизації, маркетингу та залучення клієнтів. Але, як і з будь-якою новою технологією, важливо мати продуманий і стратегічний підхід до впровадження NFT у бренд або бізнес. Оскільки використання NFT все ще знаходиться на ранній стадії, це унікальна можливість для компаній бути одними з перших у своїй галузі, які впровадять цю технологію, яка може дати їм перевагу в їхніх галузях.

Блокчейн та NFT (незамінні токени) стали одним із ключових інструментів у кіберспорті для створення унікального досвіду взаємодії з фанатами. Наприклад, кіберспортивні клуби можуть випускати обмежені цифрові предмети, ексклюзивні аватари або унікальні скіни, які фанати

можуть придбати або виграти під час турнірів. Це не тільки генерує додатковий дохід, але й стимулює лояльність аудиторії. Перед тим, як розглянути механізм інтеграції блокчейн-технологій та NFT у кіберспортивні бренди, приділимо увагу понятійному апарату, що використовується.

Отже, блокчейн – це децентралізована, розподілена база даних або цифровий реєстр, який зберігає дані у формі блоків, які пов'язані між собою за допомогою криптографії. Ця технологія забезпечує безпечність, прозорість та незмінність даних. Запроваджена у 2008 році технологія блокчейн досягла успіху за одну ніч із появою біткойна та криптовалют. Його потенціал незабаром визнали в різних секторах, включно з іграми. Блокчейн – це не просто заміна традиційних валют; він пропонує різні програми, які зробили революцію в ігровій індустрії. Ця технологія характеризується прозорістю, незмінністю, децентралізацією та підвищеною безпекою. Кожна транзакція в блокчейні записується в блок, який не можна змінити або замінити. Це забезпечує повний і прозорий облік усіх транзакцій, що є неоціненним в ігровій індустрії. Деякі з найуспішніших відеоігор, як-от League of Legends, Fortnite, Minecraft, Dota 2 і Crossfire, захопили мільйони гравців у всьому світі. Однак технологія блокчейн відкрила новий вимір для ігор, залучаючи геймерів до світу криптоігор.

Децентралізація в технології блокчейн дозволяє використовувати предмети, придбані або виграні в одній грі, в іншій. Це означає, що гравці мають справжні права власності на свої цифрові активи, які можна продати або обміняти з метою отримання прибутку. Коли гравець виконує певні умови, як-от досягнення мети чи придбання активу, право власності на цей цифровий предмет автоматично передається гравцеві.

Інтеграція технології блокчейн в ігри підвищує прозорість. Гравцям часто потрібно купувати такі ресурси, як мечі, танки, монети або спорядження, щоб досягати цілей. Блокчейн токенизує ці ігрові активи та створює децентралізований ігровий ринок. Ця прозорість надає геймерам повну

інформацію про цифрові активи, включаючи можливості їх купівлі та продажу, що підвищує довіру до гри.

Технологія блокчейн забезпечує незмінні транзакції, тобто після придбання цифрового активу його право власності не можна змінити або видалити. Ця незмінність захищає інвестиції гравців і запобігає шахрайству. Вона підвищує безпеку платежів та інших даних за допомогою криптографії. Ця інтеграція також може запобігти незаконній торгівлі активами, забезпечуючи безпечніше ігрове середовище. В ігровій екосистемі блокчейну цифрові активи, відомі як NFT (незамінні токени), відіграють вирішальну роль. Подібно до того, як зберігаються такі криптовалюти, як Bitcoin та Ethereum, NFT представляють унікальні ігрові об'єкти, якими гравці можуть володіти та торгувати.

Дослідженням встановлено, що NFT (Non-Fungible Token) — це нова форма цифрових активів, які використовують технологію блокчейн для підтвердження автентичності та права власності. Вони дозволяють брендам автентифікувати, монетизувати та просувати свої цифрові активи способами, які раніше були неможливими.

NFT надають брендам можливість створювати обмежені та дефіцитні версії цифрових активів, пряму взаємодію з клієнтами та нові можливості для партнерства, що робить їх важливим фактором для будь-якого бренду, який прагне залишатися конкурентоспроможним у цифрову епоху.

Основні причини важливості NFT для брендів включають:

- **Автентичність і походження:** NFT надають брендам прозорий і захищений від підробок спосіб перевірки автентичності своїх цифрових активів. Це особливо важливо для предметів розкоші та колекційних предметів, походження яких може значно вплинути на їх вартість.
- **Можливості партнерства:** NFT також надають брендам нові можливості партнерства, такі як співпраця з художниками, музикантами та іншими творцями контенту для створення ексклюзивних цифрових активів.

- **Монетизація цифрових активів.** Бренди також можуть використовувати NFT для монетизації своїх цифрових активів способами, які раніше були неможливими. Сюди входить продаж унікальних цифрових предметів колекціонування, вміст обмеженого видання та ексклюзивний досвід або продукти для власників NFT.
- **Обмежене видання та дефіцит:** створюючи NFT, бренди можуть створювати обмежені версії своїх цифрових активів, підвищуючи їх сприйняту цінність і створюючи відчуття дефіциту. Це можна використовувати для підвищення лояльності до бренду, а також збільшення продажів супутніх товарів.
- **Пряма взаємодія зі споживачами:** NFT можна використовувати, щоб дозволити брендам безпосередньо взаємодіяти зі споживачами та створювати спільноту навколо своїх продуктів. Це можна зробити шляхом створення інтерактивних NFT, інтеграції соціальних мереж, доступу до ексклюзивних подій або використання гейміфікації для залучення споживачів.

Загалом, NFT важливі для брендів, оскільки вони відкривають нові канали та методи монетизації, які раніше були недоступні. Оскільки кількість і використання NFT в останні роки різко зросла, стає все більш очевидним, що ця технологія готова зіграти значну роль у майбутньому цифрової комерції. Цей рівень впровадження нагадує перші дні соціальних медіа, коли такі платформи, як Facebook та Instagram, перетворилися з нішевої ідеї на центральний центр спілкування та обміну інформацією. Подібно до того, як платформи соціальних мереж змінили спосіб спілкування та взаємодії один з одним, NFT тепер дозволяють брендам спілкуватися та взаємодіяти зі споживачами новими та інноваційними способами.

За допомогою NFT корпорації можуть створювати унікальні цифрові активи, такі як вміст обмеженого видання, який можна купувати, зберігати та збирати, забезпечуючи новий шлях для безперервного, надзвичайно стратегічного маркетингу брендів. NFT дозволяють брендам створювати нові

та захоплюючі враження для споживачів. Використовуючи технологію, що лежить в основі NFT, бренди можуть підвищити впізнаваність бренду та лояльність, створити зацікавлені спільноти, викликати інтерес і попит на нові продукти та навіть підтримувати соціальні ініціативи.

Завдяки NFT бренди мають можливість створити рівень персоналізації, який раніше був неможливий. Унікальна природа NFT дозволяє брендам створювати високоцільові цифрові активи, які можуть підвищити поінформованість про бренд і сприяти лояльності та пропаганді серед клієнтів.

Створюючи NFT, адаптовані до конкретних сегментів клієнтів або інтересів, бренди можуть створити глибший емоційний зв'язок зі своїми клієнтами та побудувати спільноту прихильників бренду. Цей рівень персоналізації може призвести до того, що клієнти ідентифікують себе з брендом і з більшою ймовірністю поділяться своїм досвідом і взаємодіють із брендом у майбутньому.

Ігри NFT поєднують традиційні ігрові елементи з новими механізмами ігрового процесу, надаючи гравцям більше контролю та власності на ігрові активи. Деякі з провідних ігор NFT включають Axie Infinity, Gods Unchained, Sandbox 3D, Splinterlands, Alien Worlds та багато інших.

Інтеграція блокчейн-технологій та NFT дозволяє кіберспортивним клубам створювати унікальні цифрові активи, які можуть бути використані фанатами для придбання або отримання у власність унікальних елементів, як-от скіни, аватари, або колекційні предмети. Це додає новий рівень взаємодії між клубами та їхньою аудиторією, посилює емоційний зв'язок з фанатами, а також генерує додатковий дохід для організацій.

Інтеграція блокчейн-технологій та NFT має здійснюватися в декілька етапів:

Етап 1. Аналіз ринку та розробка стратегії NFT. Перший етап включає аналіз ринку блокчейн-технологій та NFT для кіберспорту. Проводиться дослідження потреб аудиторії та вивчення можливостей випуску

унікальних цифрових активів. Це дозволяє зрозуміти, який тип активів буде найбільш затребуваним серед фанатів клубу.

Етап 2. Вибір блокчейн-платформи. Важливим рішенням є вибір платформи для випуску NFT, яка буде підтримувати їхню інтеграцію з кіберспортивним брендом. Платформи можуть відрізнятися за рівнем безпеки, масштабованості, екосистемою та вартістю трансакцій. Популярні блокчейн-платформи включають Ethereum, Binance Smart Chain та Flow.

Етап 3. Створення та випуск NFT. На цьому етапі розробляються конкретні NFT-активи (наприклад, цифрові скіни, аватари або токени для спеціальних подій), що представляють клуб. Для створення таких активів клуби можуть залучати дизайнерів, гравців та фанатів. Випуск NFT часто супроводжується великими медійними кампаніями.

Етап 4. Маркетинг та просування NFT. Після створення активів кіберспортивні організації проводять кампанії з просування NFT через соціальні мережі, стрімінгові платформи, спеціальні заходи, змагання. Важливим аспектом є створення попиту на ці активи та забезпечення ексклюзивності.

Етап 5. Монетизація та подальший розвиток. Після випуску NFT кіберспортивний клуб може продовжувати їх продаж або організовувати аукціони для обмежених колекційних активів. Також можливий подальший розвиток, наприклад, через створення інтерактивних ігор або додаткових цінностей для власників NFT (участь у спеціальних подіях, доступ до закулісних матеріалів).

Ефективність інтеграції блокчейн-технологій та NFT полягає в наступному:

- Монетизація - блокчейн-технології та NFT відкривають нові джерела доходу для кіберспортивних організацій. Продаж унікальних цифрових активів дозволяє клубам заробляти на лояльній фанатській базі.

- Підвищення лояльності - власники NFT відчують себе частиною ексклюзивного ком'юніті. Це створює сильний емоційний зв'язок між клубом і його фанатами, що стимулює їх до більш активної взаємодії та підтримки.

- Прозорість і безпека - завдяки блокчейн-технології, фанати можуть бути впевнені в справжності та унікальності придбаних активів. Це підвищує довіру до бренду та мінімізує ризик підробок.

3.4.2. Створення власної платформи для стрімінгу

У сучасному кіберспорті ключовим елементом успіху клубу є не лише участь у турнірах, але й здатність ефективно взаємодіяти з аудиторією та монетизувати свій контент. Одним із перспективних шляхів для цього є створення власної стрімінгової платформи. Власна платформа дозволяє клубу не тільки контролювати розповсюдження контенту, але й забезпечити унікальні можливості для своїх фанатів. Такий підхід сприяє зміцненню бренду, розширенню аудиторії та збільшенню прибутковості клубу.

Створення власної платформи для стрімінгу надасть кіберспортивному клубу наступні переваги. Одна з головних переваг створення власної платформи полягає у тому, що кіберспортивний клуб отримує повний контроль над контентом. Це дозволяє розробляти унікальні стратегії монетизації, включаючи продаж підписок, рекламу, донати, а також організацію ексклюзивних заходів для підписників. Наприклад, клуб може запровадити ексклюзивні трансляції, де учасники матимуть змогу отримати особливі нагороди або доступ до закулісних матеріалів. Використання сторонніх платформ, таких як Twitch або YouTube, хоча й приносить трафік, обмежує можливості кіберспортивних клубів контролювати процеси монетизації. Власна платформа дозволяє уникнути сплати комісій стороннім сервісам та отримати більше доходу від рекламних угод та продажу товарів. Окрім вищезазначеного, власна стрімінгова платформа дозволяє створювати ексклюзивний контент і взаємодіяти з аудиторією на нових рівнях. Клуб може

надавати глядачам персоналізовані стріми, спеціальні бонуси за перегляд, а також забезпечити інтеграцію з іншими сервісами для поліпшення користувацького досвіду. Інтерактивні функції, такі як голосування або чат-боти з AI, додатково залучають фанатів, збільшуючи їхню лояльність до клубу. Клуб може інтегрувати стримінгову платформу з іншими продуктами та послугами: онлайн-магазинами, платформами для NFT або турнірними сервісами. Таким чином, формується повноцінна екосистема, де фанати можуть брати участь у заходах, купувати мерч та унікальні предмети, спілкуватися з гравцями та іншими фанатами.

Таким чином, власна платформа є інструментом для розвитку ідентичності бренду та формування унікальної культури навколо нього. Всі візуальні, звукові та комунікаційні елементи можуть бути оформлені відповідно до корпоративного стилю, що посилює зв'язок аудиторії з брендом. Це допомагає створити сильний емоційний зв'язок між клубом і його фанатами, що стимулює подальше зростання лояльності.

Власна стримінгова платформа формує унікальний простір для взаємодії з фанатами. За рахунок постійної доступності ексклюзивного контенту та інтерактивних функцій, бренд стає більш привабливим для широкої аудиторії, а лояльні фанати мають змогу глибше взаємодіяти з клубом. Кіберспортивні клуби, які створюють власні платформи, отримують стратегічну перевагу на ринку, оскільки не залежать від змін у політиці сторонніх платформ і мають можливість гнучко адаптувати свої стратегії. Власна платформа дозволяє кіберспортивному клубу залучати партнерів і спонсорів на вигідних умовах, оскільки клуб має можливість надавати детальні аналітичні дані щодо переглядів і взаємодій глядачів. Це стимулює довіру з боку брендів, які готові вкладати кошти у співпрацю.

Отже, власна стримінгова платформа є інноваційним та потужним інструментом для розвитку кіберспортивного бренду. Вона забезпечує контроль над контентом, розширює можливості для монетизації, зміцнює зв'язок з фанатами та відкриває нові можливості для співпраці з партнерами.

Клуби, які впроваджують такі рішення, отримують суттєву конкурентну перевагу на динамічному ринку кіберспорту.

3.4.3. Співпраця з метасесвітами

Метасвіти, як новітній цифровий простір, що об'єднує різноманітні віртуальні середовища, створюють нові можливості для кіберспортивних клубів. Вони представляють собою віртуальні світи, які дозволяють користувачам взаємодіяти один з одним, створювати контент, брати участь в іграх та інших активностях. Інтеграція кіберспортивних клубів у метасвіти може бути у вигляді віртуальних тренувальних центрів. Клуби можуть створювати віртуальні тренувальні центри в метасвітах, де гравці можуть тренуватися, відпрацьовувати тактики та взаємодіяти з іншими гравцями. Також клуби можуть проводити віртуальні змагання в метасвітах, що дозволить гравцям змагатися з суперниками з усього світу. Для організації віртуальних зустрічей з фанатами також можна використовувати метасвіти, що дозволить клубам збільшити взаємодію з аудиторією.

Клуби можуть створювати віртуальні магазини в метасвітах, де фанати можуть купувати товари з брендом клубу; організовувати віртуальні заходи в метасвітах, наприклад, концерти, зустрічі з зірками кіберспорту тощо. Таким чином, інтеграція кіберспортивних клубів у метасвіти може стати потужним інструментом для розвитку кіберспортивного бренду, адже забезпечує нові канали комунікації, маркетингу та взаємодії з аудиторією.

Процес інтеграції кіберспортивних клубів у метасвіти можна умовно поділити на кілька ключових етапів. На першому етапі кіберспортивні клуби повинні провести всебічний аналіз наявних метасвітів. Це передбачає вивчення специфіки кожного з них, включаючи їх функціональні можливості, цільову аудиторію, популярність серед геймерів, а також рівень підтримки кібербезпеки. Вибір платформи для інтеграції має базуватися на таких

критеріях, як зручність користування, технологічні можливості та безпечність середовища.

На основі проведеного аналізу клуби повинні розробити стратегію інтеграції, що враховуватиме їх унікальні цілі та цінності. Стратегія може включати наступні аспекти:

- Створення віртуальних арен для змагань: Впровадження віртуальних арен, де проводитимуться турніри та матчі, що підвищить залучення гравців і глядачів.
- Віртуальні ресурси для тренувань: Використання метасвітів для створення навчальних ресурсів, де гравці зможуть покращити свої навички.
- Спільноти та мережі: Формування спільнот гравців у метасвіті, які сприятимуть взаємодії, обміну досвідом та ідеями.

На наступному етапі кіберспортивні клуби впроваджують розроблену стратегію в практику. Це включатиме:

- Створення візуального та інтерактивного контенту для залучення користувачів у метасвіт. Це може бути брендинг, віртуальні тури, маркетингові кампанії.
- Забезпечення кібербезпеки, а саме встановлення протоколів безпеки для захисту даних гравців і уболівальників. Це включає використання шифрування, аутентифікації, а також регулярні перевірки систем безпеки.

Останнім етапом є оцінка успішності інтеграції кіберспортивного клубу у метасвіт. Це може включати:

- Аналіз метрик залучення: Вимірювання відвідуваності, взаємодії та зростання аудиторії.
- Оцінка рівня кібербезпеки: Проведення аудиту безпеки для виявлення вразливостей та потенційних загроз.

Інтеграція кіберспортивних клубів у метасвіти надає низку переваг, які можуть суттєво підвищити ефективність кіберспортивного брендингу. Так, метасвіти пропонують унікальні можливості для залучення нових гравців і

уболівальників з усього світу. Це дозволяє клубам розширювати свою присутність на глобальному рівні, виходячи за межі традиційних географічних кордонів. Також інтеграція в метасвіти дозволяє клубам створити впізнаваний образ у новому середовищі. Віртуальні події, турніри та спільноти сприяють формуванню лояльності та впізнаваності бренду.

Зосередження на кібербезпеці під час інтеграції в метасвіти може стати значною перевагою для кіберспортивних клубів. Використання новітніх технологій безпеки не тільки захищає дані, але й підвищує довіру гравців та уболівальників до бренду. В умовах постійних загроз у кіберпросторі клуби, які приділяють увагу безпеці, можуть стати більш привабливими для партнерів і спонсорів.

Метасвіти відкривають нові формати взаємодії з гравцями, що може включати віртуальні тури по клубам, тренування з професійними гравцями та участь у змаганнях у новому форматі. Це сприяє розвитку інноваційних підходів до маркетингу та просування бренду.

Кіберспортивні клуби, інтегровані в метасвіти, можуть брати участь у віртуальних культурних подіях, що підвищує їхню видимість і популярність. Це може бути особливо корисно під час проведення великих турнірів або фестивалів, де клуби можуть демонструвати свої досягнення та залучати нову аудиторію.

Отже, інтеграція кіберспортивних клубів у метасвіти є складним, але перспективним процесом, що може суттєво змінити підходи до кіберспортивного брендингу. Від проведення турнірів у віртуальному середовищі до впровадження інноваційних технологій безпеки — цей процес відкриває нові горизонти для розвитку брендів у кіберспорті. Успішна інтеграція не лише підвищує конкурентоспроможність клубів, але й забезпечує зростання довіри до них з боку гравців і уболівальників, що є критично важливим у сучасному цифровому світі.

3.4.4. Використання AI для покращення персоналізації

У сучасному світі цифрових технологій та глобалізації, брендинг кіберспортивних клубів стикається з новими викликами і можливостями. Одним з ключових аспектів успішного брендингу є персоналізація — стратегія, що дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожного споживача. Введення штучного інтелекту (ШІ) в процеси управління брендом стає важливим фактором, що сприяє покращенню персоналізації. Ця стаття досліджує, яким чином використання AI може сприяти розвитку бренду кіберспортивного клубу, підвищуючи залученість аудиторії та покращуючи її враження.

Персоналізація в брендингу означає адаптацію продуктів, послуг і комунікацій до потреб і вподобань окремих споживачів. Вона дозволяє створити унікальний досвід для кожного користувача, що підвищує їхню лояльність і залученість. В умовах кіберспорту, де конкуренція є високою, персоналізація стає критично важливою для залучення нових фанатів і збереження існуючих.

Штучний інтелект може аналізувати великі обсяги даних про поведінку користувачів, включаючи їхні вподобання, звички та реакції на різні елементи контенту. Ці дані можуть бути використані для створення профілів споживачів, що дозволяє брендам розуміти потреби своїх фанатів на глибокому рівні.

Крім того, ШІ може використовувати алгоритми машинного навчання для моделювання поведінки гравців, що дозволяє прогнозувати їхні уподобання і створювати персоналізовані пропозиції.

Інструменти ШІ, такі як чат-боти і системи автоматизації маркетингу, дозволяють створювати інтерактивний досвід для користувачів. Кіберспортивні клуби можуть використовувати ці технології для надання миттєвих відповідей на запитання фанатів, пропонуючи персоналізовані рекомендації на основі їхніх вподобань і минулої активності (Chaffey, 2019).

Це не лише покращує взаємодію з аудиторією, але й підвищує задоволеність користувачів.

Штучний інтелект може допомогти в створенні персоналізованого контенту для фанатів. Наприклад, клуби можуть використовувати AI для генерації унікальних матеріалів, таких як відео, статті або повідомлення, що відповідають інтересам конкретних груп гравців. Це дозволяє не лише підвищити якість взаємодії, але й створити більше можливостей для залучення фанатів.

Переваги використання AI для бренду кіберспортивного клубу наступні.

Завдяки персоналізації контенту та взаємодії, клуби можуть досягти більшого рівня залученості фанатів. Наприклад, використання AI для автоматизованої адаптації контенту на основі поведінки фанатів може привести до збільшення кількості переглядів, коментарів і вподобайок.

Персоналізація сприяє формуванню емоційного зв'язку між клубом і його фанатами. Коли фанати відчують, що клуб розуміє їхні потреби і пропонує їм те, що їм дійсно цікаво, це зміцнює їхню лояльність до бренду.

Завдяки точному аналізу даних про поведінку користувачів, кіберспортивні клуби можуть оптимізувати свої маркетингові кампанії. Це дозволяє зосередитися на найбільш ефективних каналах і повідомленнях, що знижує витрати на рекламу та підвищує рентабельність інвестицій (ROI).

Впровадження персоналізованих стратегій може призвести до збільшення доходів клубів. Наприклад, клуби можуть пропонувати індивідуалізовані пакети для гравців, включаючи ексклюзивний контент, merchandise або доступ до VIP-зон на турнірах, що створює нові джерела доходу.

Отже, використання штучного інтелекту для покращення персоналізації є важливим елементом розвитку бренду кіберспортивного клубу. Завдяки здатності аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати процеси та створювати персоналізований контент, AI дозволяє клубам значно підвищити залученість фанатів, зміцнити лояльність до бренду та оптимізувати

маркетингові витрати. У довгостроковій перспективі ці фактори сприяють зростанню доходів і покращенню загальної конкурентоспроможності клубів у динамічному середовищі кіберспорту.

Висновки до розділу 3

Дано порівняльну характеристику успішних кіберспортивних клубів Team Liquid, Cloud9, FaZe Clan. Здійснено дослідження візуальної ідентифікації досліджуваних кіберспортивних брендів. Проведено оцінку бренд-стратегій досліджуваних кіберспортивних клубів. Дано рекомендації щодо застосування сучасних інструментів просування бренду кіберспортивного клубу.

Встановлено, що використання штучного інтелекту для покращення персоналізації є важливим інструментом у розвитку бренду кіберспортивного клубу. AI дозволяє аналізувати дані користувачів, створювати персоналізований контент і автоматизувати взаємодію з фанатами, що призводить до підвищення залученості, лояльності та доходів.

Ефективний брендинг у кіберспорті потребує синергії між сучасними технологіями, такими як AI та метасвіти, та традиційними маркетинговими стратегіями. Це дозволяє клубам адаптуватися до швидко змінюваного середовища та відповідати на потреби своїх споживачів.

В умовах зростаючої конкуренції у сфері кіберспорту, клуби, які використовують інноваційні підходи до брендингу та інтеграції технологій, мають більше шансів на успіх. Це включає не лише залучення нових фанатів, але й створення довгострокових відносин з існуючими споживачами, що забезпечує стійкий розвиток бренду.

Таким чином, брендинг у кіберспорті є динамічною і багатогранною областю, що вимагає постійного аналізу та адаптації до нових викликів і можливостей.

ВИСНОВКИ

У цій кваліфікаційній роботі було досліджено особливості брендингу в кіберспорті, проаналізовано стратегічні підходи до формування й розвитку кіберспортивних брендів та розроблено практичні рекомендації для вдосконалення бренд-стратегій у цій галузі. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

Брендинг у кіберспорті, як і в традиційних видах спорту, базується на загальних поняттях і складових бренду, таких як візуальна ідентифікація, позиціонування та унікальні характеристики, які вирізняють бренд серед конкурентів. Проте кіберспортивний брендинг має свої унікальні риси, пов'язані з віртуальною природою спорту, значною роллю внутрішньоігрового контенту та безпосередньою інтерактивністю з аудиторією.

Розвиток кіберспортивного брендингу має своє коріння у віртуальних спільнотах і пов'язаний з бурхливим зростанням аудиторії. Особливості кіберспортивного брендингу полягають у тому, що клуби та організації повинні використовувати різноманітні інструменти для побудови міцних взаємозв'язків з фанатами, такі як внутрішньоігрові предмети, ігрові події та інтерактивний контент.

Порівняльний аналіз кіберспортивних брендів, зокрема Team Liquid, Cloud9 та FaZe Clan, дозволив виявити загальні принципи, що забезпечують успіх брендів. Ключовими факторами є сильна візуальна ідентифікація, розробка чіткої стратегії позиціонування, інтеграція новітніх технологій та побудова лояльної фанатської бази. Ці клуби активно використовують соціальні мережі, індивідуалізовані внутрішньоігрові елементи та інноваційні підходи для підтримки популярності.

На основі отриманих даних було розроблено рекомендації для кіберспортивних організацій щодо посилення їхніх бренд-стратегій. Вони включають використання блокчейн-технологій і NFT для підвищення взаємодії з фанатами, створення власних платформ для стрімінгу контенту,

співпрацю з метавсесвітами та застосування штучного інтелекту для персоналізації контенту. Ці методи сприяють інноваційному підходу до залучення і утримання аудиторії, збільшенню прибутковості та формуванню глибоких зв'язків з прихильниками.

Таким чином, проведене дослідження не лише сприяє поглибленому розумінню особливостей брендингу в кіберспорті, а й надає практичні інструменти для підвищення конкурентоспроможності кіберспортивних організацій. Це дозволяє зберігати актуальність і привабливість для нових поколінь фанатів, які активно взаємодіють з брендами через цифрові платформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name*. New York: Free Press.
2. Anholt, S. (2010). *Brand new justice: The global brand of a nation*. Palgrave Macmillan.
3. Chaffey, D. (2019). *Digital Marketing: Strategy, Implementation, and Practice*. Pearson.
4. Cova, B., & Pace, S. (2016). Brand community and brand culture: The role of the social media community in brand building. *Journal of Product & Brand Management*, 25(1), 67-79.
5. Darryl, C. (2021). Branding in Esports: The Rise of the Digital Athlete. *Journal of Business Research*, × 124 ×, 128-136.
6. Darryl, C. (2021). Branding in Esports: The Rise of the Digital Athlete. *Journal of Business Research*, 124, 128-136.
7. Esports Earnings, 2023. "Top Esports Teams by Prize Money".
8. Esports Marketing Blog, 2022. "The Power of Branding in Esports".
9. Govers, R., & Go, F. (2009). *Brand management: A strategic perspective*. Routledge.
10. Hamari, J., & Sjöblom, M. (2017). The Rise of Esports: The Value of a Brand. *International Journal of Information Management*, × 37 ×(3), 236-247.
11. Hamari, J., & Sjöblom, M. (2017). The Rise of Esports: The Value of a Brand. *International Journal of Information Management*, 37(3), 236-247.
12. Hamari, J., & Sjöblom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it?. *Internet research*, 27(2), 211-232.
13. Hartman, L., & Hartman, P. (2018). *The authenticity factor: How to be real in a fake world*. John Wiley & Sons.
14. Holt, D. (2004). *How brands become icons: The principles of cultural branding*. Harvard Business Review Press.

15. Jenny, S. E., Keiper, M. C., Taylor, B. J., Williams, D. P., Gawrysiak, J., Manning, R. D., & Tutka, P. M. (2018). eSports Venues: A New Sport Business Opportunity. *Journal of Applied Sport Management*, 10(1), 34–49. DOI: <https://doi.org/10.18666/jasm-2018-v10-i1-8469>.
16. Jin, D. Y. (2015). The Rise of Esports: A Brand Perspective. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 16(4), 231-245.
17. Jin, D. Y. (2015). The Rise of Esports: A Brand Perspective. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 16(4), 231-245.
18. Keller, K. L. (2003). Brand Synthesis: The Multidimensionality of Brand Knowledge. *Journal of Consumer Research*, 29(4), 595-600.
19. Keller, K. L. (2013). *Strategic brand management: Building, measuring, and managing brand equity*. Pearson Education.
20. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management (15th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
21. Kumar, V. (2019). *Digital transformation in marketing: Building competitive advantage in a hyperconnected world*. Routledge.
22. Kumar, V., & Reinartz, W. (2016). Creating Enduring Customer Value. *Journal of Marketing*, 80(6), 36-68.
23. Luo, X., Zhang, J., & Zhang, J. (2020). How Artificial Intelligence Improves Customer Engagement: A Study of the Effects of Artificial Intelligence on Marketing. *Journal of Interactive Marketing*, 50, 53-67.
24. Newzoo. (2020). *Esports and Mobile Gaming: A Global Market Report*. Newzoo.
25. Pride, W. M. (2011). *Marketing: Concepts and strategies*. Cengage Learning.
26. Schmitt, B. (1999). Experiential Marketing. *Journal of Marketing Management*, 15(1-3), 53-67.
27. Scholz, T. M. (2019). The Esports Economy: Branding and Sponsorships in Competitive Gaming. *Journal of Marketing Management*, 35(1-2), 185-208.

- 28.Scholz, T. M. (2019). *The Esports Economy: Branding and Sponsorships in Competitive Gaming*. Routledge.
- 29.Scholz, T. M. (2019). *The Esports Economy: Branding and Sponsorships in Competitive Gaming*. *Journal of Marketing Management*, 35(1-2), 185-208.
- 30.Seo (2011). A Comparative Study on the Interactivity of Paradise Now and StarCraft. *English & American Cultural Studies*, 11(2), 75–96. DOI: <https://doi.org/10.15839/eacs.11.2.201108.75>.
- 31.Seo, S. (2016). The esports audience: A demographic and psychographic analysis. *International Journal of Sport Communication*, × 9 ×(1), 1-19.
- 32.Smith, A. & Patterson, R. (2023). “The Evolution of Esports Brands: Strategies and Global Impact.” *Journal of Digital Culture*, 15(3), 24-39.
- 33.Smith, J. (2021). The rise of esports: A global phenomenon and the impact on media and entertainment. *Journal of Media Studies*, 12(3), 101-120.
- 34.Sullivan, D. (2019). *Building a Brand in the Gaming Industry: Insights from Esports*. *Journal of Brand Strategy*, × 8 ×(3), 283-290.
- 35.Sullivan, D. (2019). *Building a Brand in the Gaming Industry: Insights from Esports*. Routledge.
- 36.Sullivan, D. (2019). *Building a Brand in the Gaming Industry: Insights from Esports*. *Journal of Brand Strategy*, 8(3), 283-290.
- 37.Taylor, C. R. (2018). The influence of esports on consumer behavior: A review of the literature. *Journal of Marketing Management*, × 34 ×(1-2), 1-20.
- 38.van Ham, P. (2008). *Brand management: A strategic approach*. Pearson Education.
- 39.Widler, J. (2007). *Brand management: A strategic approach*. Routledge.
- 40.Witkowski, S. (2019). The rise of esports: A new frontier for marketing. *Journal of Marketing Management*, × 35 ×(5-6), 427-444.
- 41.Андрєєва О., Анохін Е., Бекар С. Кіберспорт: монографія, Київ. 2021. 616 с.

- 42.Горова К. О., Горовий Д. А., Кіпоренко О. В. Основні тенденції розвитку ринку кіберспорту. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. № 4(2). С. 51–55.
- 43.Демчук А. Перспективи розвитку кіберспорту в Україні. Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті: XVI Міжнародна наукова конференція. 2021. С. 85–87.
- 44.Імас, Євгеній & Петровська, Тетяна & Ганага, Ольга. (2021). Кіберспорт в Україні як сучасний культурний феномен. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 75-81. 10.32652/tmfvs.2021.1.75-81.
- 45.Кіберспорт і війна. Як український кіберспортивний бізнес змінився від початку повномасштабного вторгнення. URL: <https://techno.nv.ua/ukr/innovations/kibersport-v-ukrajini-shcho-zminilosya-pid-chas-viyni-kontrakti-partneri-perspektivi-50328450.html>.
- 46.Маслиган Р. М., Маслиган О. О. Основа інтегрованого розвитку кіберспортивних клубів в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 24. С. 38–43.
- 47.Морозова О. О. Місце кіберспорту в системі фізичної культури. Актуальні проблеми і перспективи розвитку фізичного виховання та спорту в закладах освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції м. Кременчук. 25 квітня 2019 р. 2019. С. 168–172.
- 48.Панасюк Т. Наздогнати США і Китай: як буде розвиватися кіберспорт в Україні в наступні п'ять років. URL: https://investment.24tv.ua/kibersport-ukrayini-strategiya-rozvitku-2020-novini-tehnologiy_n1417405
- 49.Пузирьова П. В. Теоретико-методологічні основи формування та розвитку інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу: монографія. Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : ТРОПЕА, 2020. 388 с.
- 50.Римар М. В., Ватаманюк-Зелінська У. З. Інтеграційні процеси у підприємстві: монографія. Львів : РВВ НЛТУ України, 2013. 188 с.

- 51.Шинкарук О, Анохін Е. Характеристики кіберспорту як сучасного виду спорту: дефініція поняття «кіберспорт». Мат. XIV Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух»: зб. тез доповідей. 19 травня 2021 року. К., 2021. С. 49-50.
- 52.Шинкарук О., Анохін Е., Юхно Ю., Сергієнко К. Характерні ознаки змагальної діяльності в кіберспорті. Матеріали III Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії». Київ. 8 квітня 2020 р. ред. О. А. Шинкарук. НУФВСУ. 2020. С. 183-184.